

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Röster om BBIC – Barnets Behov I Centrum

En kvalitativ studie om ett system för utredning av barn inom socialtjänsten

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Birgitta Aronsson
Johanna Kildén

Handledare: Mikaela Starke

Abstract

Röster om BBIC – Barnets Behov I Centrum

Birgitta Aronsson och Johanna Kildén

Nyckelord: **Barnavårdsutredning, Barnet som aktivt subjekt, Professionalisering**

Denna C-uppsats är en kvalitativ studie om hur några utvalda socialsekreterare uppfattar och använder sig av utredningssystemet BBIC i arbetet med barnavårdsutredningar. Vi har framförallt undersökt om BBIC har tillfört en stärkt profession för socialsekreterarna och ett synliggörande av barnet i utredningarna. BBIC – Barnets Behov I Centrum är resultatet av ett långsiktigt samarbete mellan socialstyrelsen, kommuner och forskare med syftet att utveckla socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar.

Frågeställningarna som valts för uppsatsen är:

Kan BBIC tillföra något som tidigare har saknats och hjälpa till att åtgärda de brister som visat sig finnas i barnavårdsutredningarna?

Kan BBIC medverka till att socialsekreterarna uppfattar att professionaliseringen av social barnavård har ökat?

Framträder barnet som ett aktivt subjekt med hjälp av BBIC?

Undersökningen har genomförts i form av kvalitativa, individuella intervjuer med fem socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar samt med Kjerstin Bergman som arbetade som projektledare för BBIC på Socialstyrelsen.

Undersökningens resultat visar att de utvalda socialsekreterarna uppfattar BBIC som en stor hjälp till att åtgärda de brister som de själva anser finnas i barnavårdsutredningarna och att BBIC bidrar till att göra barnet till ett aktivt subjekt i utredningsarbetet. Resultatet visar också att socialsekreterarna vi intervjuat efterfrågar mer kunskap när det gäller att skriva barnavårdsutredningar och att BBIC har hjälpt till att tillföra ny kunskap till detta område och på så sätt stärkt professionen för socialsekreterarna. Resultaten har analyserats utifrån de teoretiska begreppen professionalisering och barnet som aktör. Till hjälp i vår analys har vi sett på barnet i sitt sammanhang med hjälp av de olika nivåerna som finns i den utvecklingsekologiska teorin.

Förord

Först och främst vill vi tacka Kjerstin Bergman och de fem socialsekreterare som ställt upp på att intervjuas för denna uppsats. Utan er hade denna uppsats inte varit genomförbar, vi vill därför tacka för att ni med stort engagemang delat med er av era erfarenheter.

Till vår handledare, Mikaela Starke, riktar vi också ett stort tack som med sin kunskap i ämnet varit till mycket stor hjälp. Tack för all uppmuntran och konstruktiv kritik.

Göteborg, maj 2007

Birgitta Aronsson och Johanna Kildén

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar	2
1.3 Disposition	2
2 BAKGRUND	3
2.1 Barnavårdsutredningar i en samhällskontext	3
2.1.1 Den sociala barnavården	3
2.1.2 Socialtjänstens utredningsskyldighet.....	3
2.1.3 Familjens kontra samhällets ansvar.....	4
2.1.4 Barnperspektivet.....	5
2.2 Framväxten av BBIC – Barns Behov I Centrum.....	5
2.3 Kort beskrivning av BBIC.....	7
3 METOD	10
3.1 Ämnesval.....	10
3.2 Val av metod	10
3.3 Urval.....	10
3.4 Konstruktionen av intervjuguiden.....	11
3.5 Genomförandet av intervjuerna.....	11
3.6 Analys av materialet.....	12
3.7 Etiska överväganden	13
3.8 Validitet.....	14
3.9 Reliabilitet	15
3. 10 Generaliserbarhet	15
4 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	16
4.1 Professionalisering av socionomyrket.....	16
4.2 Barnet som aktör	17
5 RAPPORTER OCH FORSKNING INOM OMRÅDET	18

5.1 Professionalisering inom social barnavård.....	18
5.2 Barns behov.....	19
5.3 Utvärderingar av BBIC	20
6 RESULTAT OCH ANALYS.....	22
6.1 Struktur.....	22
6.2 Tidskrävande	24
6.3 Behov av utbildning	25
6.4 Barnet som aktivt subjekt.....	26
6.5 Samarbete och Samverkan	29
6.6 Sammanfattning av resultat och analys.....	32
7 DISKUSSION	33
REFERENSER	36
BILAGA 1 INFORMATION OM INTERVJUERNA	39
BILAGA 2 INTERVJUGUIDE.....	40
BILAGA 3 INTERVJUGUIDE.....	41

1 Inledning

Det finns idag en bred enighet bland allmänheten att det är samhällets uppgift att förhindra att barn far illa. Innebörden av att fara illa är dock mer oklar och frågan vi ofta ställer oss är när samhället ska gripa in om ett barn far illa? Verktöget för att avgöra detta är barnavårdsutredningen. Barnavårdsutredningen intar därmed en central plats i samhällets arbete med att ge skydd och stöd till barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt (Sundell & Egelund, 2001). Ett alternativ till begreppet barnavårdsutredning kan vara ”Sociala utredningar om barn”. I denna uppsats har vi valt att använda oss av det äldre begreppet barnavårdsutredning.

Det har länge riktats kritik mot barnavårdsutredningen för att det i utredningen inte finns ett tillräckligt barnperspektiv utan fokus sätts i största graden på föräldrarna. Det finns olika sätt att se på barnperspektivet och närliggande begrepp som t.ex. barns rättigheter och deras rätt till delaktighet. Detta kan vara några av orsakerna till att det är bristfälliga kunskaper om barns egna perspektiv i dessa sammanhang (Rasmusson, Hyvönen & Mellberg, 2004).

Vi som har skrivit denna uppsats gjorde båda vår praktik på barnenheter inom Individ- och Familjeomsorgen. Flera av de socialsekreterare vi mötte under praktiktiden efterfrågade fördjupade kunskaper både i att möta och samtala med barn och att bedöma barns behov. Vi förundrades över att det inte förrän för några år sedan började utarbetas ett system för handläggning av barnavårdsutredningar. Detta system, BBIC – Barnets Behov I Centrum, används idag inom några av Göteborgs stadsdelar. BBIC är resultatet av ett långsiktigt samarbete mellan Socialstyrelsen, kommuner och forskare med syftet att utveckla socialtjänstens arbete med barnavårdsutredningar. Ett av de övergripande målen för utvecklingsarbetet är att stärka barnets ställning i den sociala barnavården och att ge de barn och ungdomar som är föremål för socialtjänstens insatser lika goda möjligheter som samhällets övriga barn att utvecklas väl (Socialstyrelsen, 2006a).

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur yrkesverksamma inom socialtjänsten uppfattar utredningssystemet BBIC och om de anser att detta har förändrat situationen för barnet i barnavårdsutredningarna. I uppsatsen har vi använt oss av begreppet barnet som aktör då barnet i lagstiftningen fått allt starkare rättigheter genom åren, bl.a. genom att det sociala arbetet ska ske mer efter ett barnperspektiv och se till att barnet hörs och blir delaktigt när beslut tas som rör barnet. Syftet med denna uppsats har också varit att undersöka om yrkesverksamma inom socialtjänsten uppfattar att utredningssystemet BBIC har förändrat deras profession och i sådant fall på vilket sätt detta har skett.

Huvudaktörer i den sociala barnavården är professionella socialarbetare (Hessle, 2003). I vår uppsats har vi valt att undersöka hur just huvudaktörerna, socialsekreterare vid Individ och Familjeomsorgen, uppfattar utredningssystemet BBIC. Under vår utbildning har vi mött flera yrkesverksamma inom socialtjänsten och vi har då fått veta att socialsekreterarna idag eftersöker större kunskap och ett konkret sätt att arbeta på när det gäller barnavårdsutredningar. Frågan vi då har ställt oss och som också blev starten för denna uppsats är om utredningssystemet BBIC kan möta det uppdämda behov av kunskap kring barnavårdsutredningar som verkar finnas? Under utbildningen har vi läst en fördjupningskurs i juridik och där läst om hur lagstiftningen anger att barnet ska få vara delaktigt och att vi ska höra barnet i alla steg under en utrednings gång. Vår uppfattning är att socialsekreterarna har stora svårigheter att genomföra detta alla gånger eftersom de saknar verktyg och kunskap om

hur det ska se ut. Kan BBIC påverka barnets position till att bli ett aktivt subjekt som lagstiftningen anger är ett mål för det sociala arbetet med barn?

1.1 Syfte

Syftet är att undersöka hur socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar inom Individ och Familjeomsorgen uppfattar och reflekterar över utredningssystemet BBIC och hur de använder systemet.

Vårt perspektiv i uppsatsen är att barnet och socialsekreteraren är två olika aktörer i arbetet med barnavårdsutredningarna och vi är intresserade av att undersöka vilken funktion BBIC kan ha för socialsekreterarna i detta arbete.

1.2 Frågeställningar

Kan BBIC tillföra något som tidigare har saknats och hjälpa till att åtgärda de brister som visat sig finnas i barnavårdsutredningar?

Kan BBIC medverka till att socialsekreterarna uppfattar att professionaliseringen av social barnavård har ökat?

Framträder barnet som ett aktivt subjekt med hjälp av BBIC?

1.3 Disposition

Uppsatsen består av sju kapitel. Kapitel 1 är inledningskapitel, där presenteras en inledning till uppsatsen samt syfte och frågeställningar. Kapitel två innehåller bakgrunden till barnavårdsutredningar, framväxten av BBIC och en beskrivning av hur BBIC ser ut. I framväxten av BBIC finns även ett avsnitt om utvecklingsekologin. I kapitel 3, som är metodkapitlet, beskriver vi ämnesval, val av metod, urval, konstruktion av intervjuguide och genomförandet av intervjuer, analys av materialet, etiska överväganden, validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Teoretiska utgångspunkter presenterar vi i kapitel 4 och därefter rapporter och forskning i kapitel 5. Intervjuresultat och analys som är uppbyggt kring fem olika teman finns i kapitel 6. I vårt 7:e och avslutande kapitel för vi vår slutdiskussion. Sist presenterar vi våra referenser, samt bilagor.

2 Bakgrund

2.1 Barnavårdsutredningar i en samhällskontext

2.1.1 Den sociala barnavården

Målgruppen för den sociala barnavården består av två kategorier av barn, dels de barn som far illa p.g.a. föräldrarnas handlingar, dels de som utgör en fara för sig själva eller andra på grund av egna handlingar. Detta sätt att kategorisera målgruppen återfinns i de flesta västländers sociallagsstiftning. I Sverige har definitionen av målgruppen förändrats över tid. Tidigare hade den juridiska definitionen en tydligare koppling till föräldrars konkreta beteende. Om föräldrarna visade omsorgssvikt kunde samhället ingripa och det fanns inget krav på att barnen verkligen skulle fara illa. Vårt lands första barnavårdslag från 1902 betonade kontroll och disciplinering och det var människor från marginaliserade grupper som i huvudsak blev föremål för de sociala myndigheternas insatser. Idag betonas det i socialtjänstlagen § 12 att "socialnämnden ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden" men en precis definition av vad som är trygga och goda förhållanden saknas (Sundell & Egelund, 2001). Överlag är det svårt att finna entydiga definitioner av begrepp som har med utsatta barn att göra. Det juridiska, politiska, professionella och vardagliga språkbruket ger begreppen olika innebörd och innehållsmässigt är de föränderliga även över tid (SOU 2000:38).

Vad som kännetecknar barnavårdsproblem som fenomen är alltså att definitionen ständigt omprövas och att det är många aktörer som är inblandade i denna process. Förutom lagstiftare, politiker, forskare och professionella grupper är också media en viktig aktör. Barnavårdssystemet är i detta sammanhang en institution som har inflytande i denna definitionsprocess men som samtidigt har uppgiften att hantera dess problem (Wiklund, 2006). Barnavårdsproblem definieras inte heller enbart utifrån vetenskaplig kunskap utan är också avhängigt vår moral och värderingsmässiga ställningstagande som i sin tur är beroende av vilken kultur vi lever i (Sundell & Egelund, 2001).

2.1.2 Socialtjänstens utredningsskyldighet

Socialtjänsten är skyldig att inleda en barnavårdsutredning då en familj eller ett barn ansöker om stöd eller om en anmälan inkommer från en myndighet eller privatperson gällande oro för ett barn. Anmälningsskyldigheten regleras i socialtjänstlagen kap.14 § 1 och § 2 och riktar sig till yrkesgrupper som i sin verksamhet får kännedom om barn som misstänks fara illa. Anmälningar kan också komma från privatpersoner som inte omfattas av anmälningsplikten men som i lagen uppmanas att anmäla oro för barn (Socialstyrelsen, 2006b). Vanliga skäl till att barnavårdsutredningar inleds är att föräldrarnas sätt att leva ger anledning till oro för kvaliteten i barnens uppväxt, eller att barnet visar symtom på att vantrivas i förskolan eller skolan. Vanligt är också att ensamstående föräldrar ansöker om avlastning i föräldrarollen. Socialtjänstens insatser syftar till att stödja föräldrarna i att själva ansvara för barnets uppväxt (Sundell & Egelund, 2001).

En utredning innebär att man samlar in och sammanställer fakta för att kunna fatta ett beslut. Syftet med en barnavårdsutredning är att bedöma om barnets uppväxtvillkor når upp till en acceptabel nivå och om barnet i framtiden riskerar att fara illa. Ett sätt att beskriva en barnavårdsutredning är på följande vis: En frågeställning formuleras (t.ex. far barnet illa i hemmet p.g.a. föräldrarnas missbruk?), information samlas in som belyser frågeställningen, informationen värderas och vägs samman till ett eller flera beslutsalternativ. Den information som då kan vara aktuell är uppgifter om barnets relationer och sätt att fungera från barnet

självt, vårdnadshavare, skola/förskola och andra som har kunskap om barnet, t.ex. barnpsykiatri. De uppgifter som inhämtas skall bilda underlag för bedömning och beslut om eventuella stödinsatser (Fridh & Norman, 2005).

Handläggningen av en barnavårdsutredning regleras av socialtjänstlagen (SoL) (2001:453), Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) (1990:52) samt förvaltningslagen. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ger också vägledning för socialsekreteraren i utredningsarbetet. Lagstiftningen beskriver dels samhällets skyldighet och rättighet att utreda misstankar om att barn far illa, dels föräldrars och barns rätt till insyn. De formella kraven är att utredningen ska genomföras skyndsamt och vara slutförd inom fyra månader samt vara saklig och opartisk. Relevanta uppgifter skall antecknas och klienten skall ha rätt att ta del av utredningen. Några krav på utredningens form, längd och omfattning definieras inte på annat sätt än att den inte får vara mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna (Sundell & Egelund, 2001). Utredningen skall dock enligt Socialstyrelsens allmänna råd ge en helhetssyn på barnets situation (Socialstyrelsen, 2006b).

En utredning enligt socialtjänstlagen kap.11 § 1 genomförs med vårdnadshavarnas godkännande. Om något tyder på att socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd och vårdnadshavarna inte samtycker till att uppgifter hämtas in, kan beslut fattas att genomföra utredningen enligt socialtjänstlagen kap.11 § 2. Stödinsatser som socialtjänsten bedömer att familjen är i behov av i en utredning enligt SoL kan familjen säga nej till. Lagstiftningen vilar på en demokratisk grund vilket gör att det finns regler kring hur socialtjänsten kan agera för att få insyn i en familjs förhållanden. Om bristerna kring barnet anses så pass allvarliga att det finns en påtaglig risk för barnets hälsa eller utveckling skadas, och vårdnadshavarna inte samtycker till vård, kan LVU tillämpas. Detta innebär att socialtjänsten kan besluta om tvångsinsatser (Socialstyrelsen, 2006b).

2.1.3 Familjens kontra samhällets ansvar

En fråga som har följt den sociala barnvården genom tiderna är balansgången mellan den biologiska familjens rättigheter kontra samhällets ansvar för barn som far illa. När samhället överväger att ta över ansvaret för ett barn ”finner vi gråzonen mellan frivillighet och tvång och skärningspunkten mellan föräldraansvar och samhällets ansvar” (Andersson, 1991 s.94). Enligt Rasmusson (2006) prioriterar socialtjänstlagen familjen som enhet framför barnet som individ. Den helhetssyn på barnets situation som genomsyrar lagen innebär att barnets behov sammankopplas med föräldrarnas behov. Lagstiftarna tar ställning för att familjen som enhet är värd att skydda, i och med att man använder begreppet familj som en motpart till samhället istället för att dela upp begreppet i föräldrar och barn, vilka inte alltid har samma intressen (SOU 2000:38).

Å andra sidan utgår lagstiftningen från att det först och främst är brister hos föräldrarna som gör att barn far illa. På detta sätt individualiseras och psykologiseras både orsaken till att barn far illa och de lösningar som kan komma ifråga. Andra omgivande sociala och strukturella faktorer som påverkar barns situation ingår inte i definitionen av vad som gör att barn far illa och hamnar därmed utanför socialtjänstens område (Sundell & Egelund, 2001). Hessle (1996) menar att det universella välfärdssystem vi har i Sverige, med generella insatser till barn och barnfamiljer, gör att man tar för givet att samhället i stort intar ett barnperspektiv. Detta gör att samhället riktar sig mot individnivån när ett barn visar tecken på att fara illa och förbiser det faktum att alla nivåer, från mikro till makro, berörs av varandra.

2.1.4 Barnperspektivet

Socialtjänstlagen är konstruerad som en ramlag med övergripande mål och anger inte vilka omständigheter som kan tänkas skada ett barn. Att betoningen av barnperspektivet och av barns rättigheter blivit tydligare sedan lagen tillkom 1982 står däremot klart. Att Sveriges riksdag ratificerade FN:s barnkonvention 1990 har gjort att formuleringar kring barns rättigheter har förändrats. Socialtjänstlagen har idag införlivat barnkonventionens grundläggande principer vilka är; artikel 2: barnets rätt till likvärdiga villkor, artikel 3: barnets bästa ska beaktas i alla beslut, artikel 6: barnets rätt till liv och utveckling samt artikel 12: barnets rätt att komma till tals (Socialstyrelsen, 2006b). Också i Föräldrabalken § 2a anges att "barnets bästa" ska styra; "*Barnets bästa skall vara avgörande i alla beslut om vårdnad, boende och umgänge*". Vad "barnets bästa" innebär i detalj går inte att utläsa av lagstiftningens formuleringar utan lämnas i praktiken till tjänstemännen och politikerna i de enskilda kommunerna att uttolka.

Den kritik som lagts fram mot det bristande barnperspektivet i barnavårdsutredningar har till en del att göra med att barnet förvandlas till objekt eftersom utredningen är en administrativ process som innefattar flera olika syften, inte bara att ta hänsyn till barnet (Socialstyrelsen, 2006b).

2.2 Framväxten av BBIC – Barns Behov I Centrum

BBIC är en svensk version av det brittiska "Integrated Children's System", som översatts och omformats till svenska förhållanden. I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur det engelska utredningssystemet växte fram och hur detta sedan inspirerade professionella i Sverige att påbörja ett förändringsarbete av utredningsrutinerna.

På 1980-talet startade det i England en diskussion kring de barn som samhället hade tagit över vårdansvaret för. Anledningen var att undersökningar visade att de familjehems- och institutionsplacerade barnen i högre grad riskerade att utvecklas negativt jämfört med barn som växte upp med sina biologiska föräldrar. Placerade barn uppvisade större fysisk och psykisk ohälsa och hade oftare skolrelaterade problem än genomsnittet. De riskerade även i högre utsträckning att råka ut för kriminalitet och senare i livet arbetslöshet. Som ett svar på den omfattande kritiken tog den brittiska staten initiativet till forskningsprogrammet Looking After Children System (LACS) som syftade till att ta fram ett verktyg för att följa upp om de placerade barnens behov uppfylldes genom den vård som samhället gav dem.

Forskningsteamet definierade sju grundläggande behovsområden som man ansåg var universella för alla barn oavsett etnisk och kulturell tillhörighet. Dessa områden, som används i BBIC, är: hälsa, utbildning, identitet, familj och sociala relationer, socialt uppträdande, känslö- och beteendemässig utveckling samt klara sig själv. Man skapade särskilda frågeformulär som riktade sig till olika åldersgrupper av barn gällande de olika behovsområdena. Dessa skulle tjäna som verktyg för socialsekreterare att på ett strukturerat sätt tydliggöra behoven hos placerade barn. 1995 startade implementeringen av LACS som system för uppföljning i engelska kommuner (Socialstyrelsen, 2006a).

Kritik framfördes även kring sättet att genomföra barnavårdsutredningar. Krav framfördes på att barnet och dess behov skulle synliggöras mer och att barnet självt skulle få möjlighet att komma till tals i utredningsfasen. De största bristerna låg i att det saknades systematiska beskrivningar av barns behov och att utredningarna tenderade att fokusera mer på föräldrarnas problem än vad dessa problem gav för faktiska konsekvenser för barnen. Man fortsatte utvecklingsarbetet och kompletterade barnets behovsområden med aspekter av föräldrarnas

omsorgsförmåga samt med faktorer i barnets närmiljö. Föräldrarnas förmåga bröts ned till sex områden: grundläggande omsorg, säkerhetsaspekter, känslomässig värme, vägledning och gränssättning, stimulans samt stabilitet. Familj och miljö delades upp i sju områden: familjens bakgrund och hur den fungerar, familjens nätverk, boende, arbetssituation, ekonomi, familjens sociala integrering samt resurser i den närmaste omgivningen. De tre olika delarna, barnets behov, föräldrarnas förmåga samt familj och miljö kopplades samman till en triangel. Triangeln, som illustreras i nästa avsnitt, utgör en ram för att beskriva barns utveckling och visar på att alla faktorer i ett barns livssituation påverkar utvecklingen. Den utarbetade modellen fick namnet Framework for the Assessment of Children in Need and their Families (AF). Genom att kombinera denna modell med uppföljningsverktyget LACS konstruerade man ett system som täckte flera delar av den sociala barnvården från förhandsbedömning och utredning till vårdplanering och uppföljning. Detta system fick namnet The Integrated Children's System (ICS) (Rasmusson, 2004b).

Även i Sverige började den bristfälliga uppföljningen av omhändertagna barn uppmärksammas. Såväl justitieombudsmannen som riksdagens revisorer lade fram kritik mot familjehemsvårdens uppbyggnad och efterhand riktades kritik även mot barnvårdsutredningar (Rasmusson, 2004b). I SOU (1994:139) uttrycktes ett missnöje över att det i den sociala barnvården saknades kunskaper och strategier och metoder för barn- och ungdomsarbetet. Även bristen på barnperspektiv kritiserades. I utredningarna fokuserades i alltför hög grad föräldrarnas problem och det synliggjordes inte på vilket sätt föräldrarnas beteende påverkade barnens situation. Framförallt när det gällde små barn saknades det beskrivningar av deras känslomässiga utveckling, trots att deras hemförhållanden bedömdes vara oacceptabla (Andersson, 1991).

Debatten om den sociala barnvården, vars karaktär liknade den i England, resulterade i att regeringen gav uppdraget till Socialstyrelsen att utveckla familjehemsvården. Ett utvecklingsarbete påbörjades 1995 under namnet Dartington-projektet och fyra svenska kommuner fick då prova och utvärdera delar av det engelska materialet hämtat från LACS. Försöken visade att man med hjälp av det nya uppföljningsmaterialet kunde få en bättre bild av placerade barns situation, framför allt vad gällde barnens skolgång, hälsoproblem och hur relationen såg ut mellan barnen och de biologiska föräldrarna (Socialstyrelsen, 2000). Från de kommuner som deltog i projektet framfördes önskemål om att pröva det engelska materialet också i barnvårdsutredningar, vilket ledde fram till BBIC-projektets uppkomst. I projektet, som pågick mellan 1999 och 2005, deltog sju kommuner/stadsdelar (Socialstyrelsen, 2006a).

Idag har ca 100 svenska kommuner genomfört BBIC-utbildning och ca 130 kommuner står i kö för att ansluta sig till utbildningen. Det ursprungliga engelska systemet har uppmärksamrats internationellt och har idag börjat implementeras i flera länder som t.ex. Kanada, Australien, Ungern och Tyskland (Socialstyrelsen, 2006a).

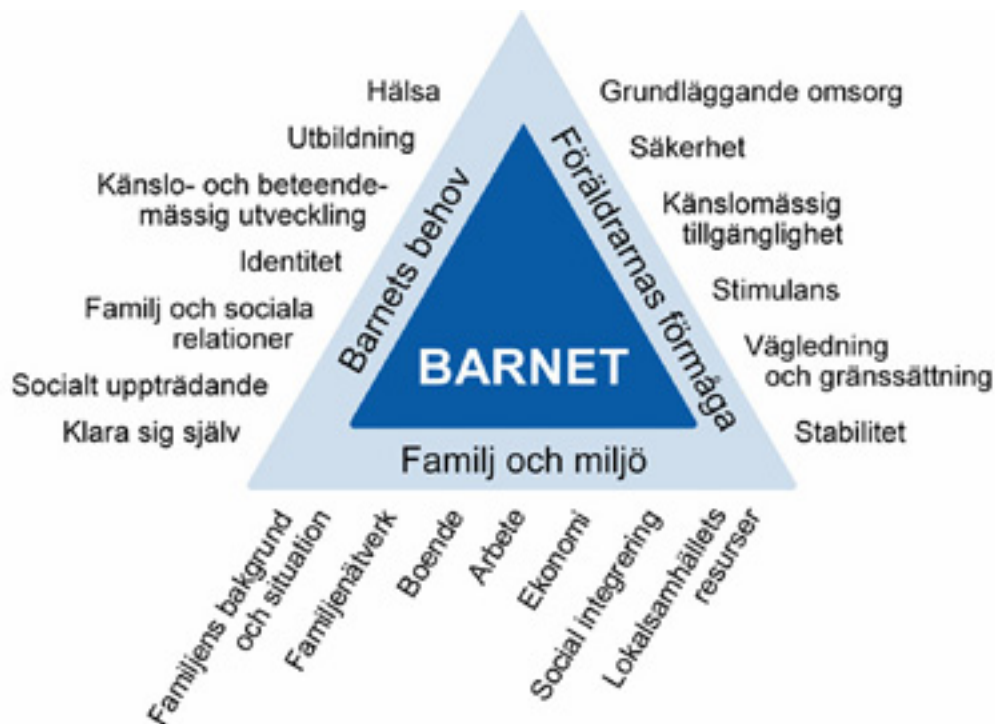
Sammanfattningsvis är BBIC ett resultat av ett långsiktigt samarbete mellan socialstyrelsen, kommuner och forskare med syftet att utveckla socialtjänstens arbete med barnvårdsutredningar. Ett av de övergripande målen för utvecklingsarbetet är att stärka barnets ställning i den sociala barnvården och att ge de barn och ungdomar som är föremål för socialtjänstens insatser lika goda möjligheter som samhällets övriga barn att utvecklas väl. Ett annat mål är att skapa en nationell enhetlighet i sättet att utreda (Socialstyrelsen, 2006a).

2.3 Kort beskrivning av BBIC

Nedan sammanfattar vi några av de grundläggande principer som utredningssystemet BBIC är uppbyggt på (Dahlberg & Forsell, 2006).

- Barn och unga ska vara i centrum för utredningen och arbetet ska följa de riktlinjer som anges i lagstiftningen om att barns bästa alltid ska beaktas. Barnet skall ha möjlighet att ge sin egen syn på sin livssituation.
- Det sociala arbetet med barn ska baseras på kunskap och beprövad erfarenhet. Det är viktigt att arbeta dels efter lagstiftningens krav, dels efter vetenskapliga rön.
- Likaväl som brister hos föräldrar och barn ska dokumenteras så ska också deras resurser och förmågor beskrivas.
- En viktig strävan i utredningsarbetet är att skapa ett bra samarbete med barn och föräldrar. Ett nära samarbete grundad på öppenhet och tydlighet skapar goda förutsättningar för förändringsprocesser i familjen.
- För att så långt som möjligt få en helhetssyn på barnets livssituation är det viktigt att de myndigheter som barnet är i kontakt med samverkar vid utredning och bedömning av insatser.

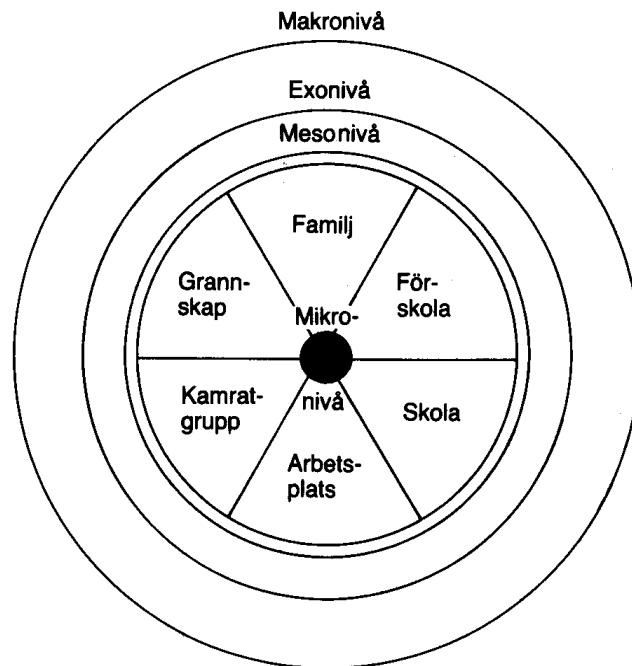
En annan av BBIC:s grundpelare är behovstriangeln som utgör ramen för att identifiera barns behov och vad socialtjänsten kan bidra med för att kompensera brister i barnets familj och omgivning. De tre sidorna i triangeln symboliserar barnets behov, föräldrarnas förmåga samt resurser i den omgivande miljön. En förutsättning för att man skall kunna anlägga ett barnperspektiv är att man ser på barndomen som den period i en människas liv då man är som mest känslig för intryck utifrån. Enligt det systemteoretiska tänkandet är relationen till de omgivande människorna och omvårdnadens kvalitet av avgörande betydelse för hur barnet kommer att utvecklas. Den omgivande miljöns fysiska och sociala struktur sätter också villkor för familjens funktion som i sin tur påverkar barnets livsmiljö (Garbarino, 1992).

(Socialstyrelsen 2006a, s.14)

Triangelns sidor innehåller, som illustreras ovan, flera variabler. De behov som barnet har ställs mot de förmågor som föräldrarna har och de resurser som finns i den omgivande miljön. Variablerna inom de tre olika områdena kan kopplas till varandra och bilda en mängd olika kombinationer. Om föräldrarna har brister i att möta något av barnets behov syns detta genom att det uppstår en lucka i triangeln när man försöker koppla behovet till förmågan. Faktorer i triangelns bas, t.ex. arbetslöshet och svåra ekonomiska förhållanden, kan påverka föräldrarnas förmåga att svara upp mot barnets behov av mediciner och näringsrik kost. Triangeln tydliggör att de tre områdena samspelar med varandra och kan kopplas till varandra på olika sätt i det unika fallet. BBIC ger med hjälp av behovstriangeln samt olika utredningsmallar och frågeformulär vägledning i vilken information som är viktig att samla in kring ett barn som misstänks fara illa, men systemet ger inga riktlinjer för hur den insamlade informationen skall bedömas (Dahlberg & Forsell, 2006).

Det utvecklingsekologiska perspektivet som bildar utgångspunkt för triangelns ram betonar samspelet mellan barnet och dess livsmiljö (Dahlberg & Forsell, 2006). När vi tittar på hur barnet fungerar i sin miljö enligt det utvecklingsekologiska perspektivet tittar vi inte bara på barnets omedelbara närmiljö utan tar även in barnets omgivning. Barnets miljö ses som en serie sammanhängande nivåer, där den ena går in i den andra (Andersson, 1986). Nedanstående modell visar hur de olika nivåerna hänger samman:

Figur 1. Bronfenbrenners modell av den ekologiska strukturen i miljön. (Min tolkning.)

(Andersson 1986, s.21)

I Bronfenbrenners modell hittar vi barnet allra längst in, i det som kallas mikronivån. I mikronivån finns barnets omedelbara närmiljö såsom familj, dagis och kamratgrupp. De olika nätverk av relationer som utvecklas i mikronivån kallas mikrosystem och barnets utveckling är beroende av hur dessa relationer hänger samman (Andersson, 1986). Utvecklingsekologins betoning på barnet som aktivt subjekt i interaktion med sin omgivning, en interaktion som kan se olika ut beroende på klass, kön, ålder, etnicitet och kultur, är väl förenlig med en ny syn på barn och ungdom, med dess fokus på barns delaktighet och vardagslivets betydelse (Meeuwisse & Swärd, 2004).

Enligt det utvecklingsekologiska synsättet blir barnet inte bara påverkat av socialsekreteraren utan barnet blir också påverkat av hur relationen fungerar mellan de olika nivåerna. Barnets verklighet består inte av den isolerade närmiljön utan för barnet blir alla närmiljöer tillsammans en helhet. Relationerna som finns mellan de olika mikronivåerna kallas mesosystem och det är här socialsekreteraren befinner sig som skriver en barnavårdsutredning. På exonivån finns de miljöer som barnet inte har direktkontakt med men som indirekt påverkar barnets utveckling. Vad som finns i kommunens utbud för föräldrarna och vilket familjestöd som finns riktar sig kanske i första hand till föräldrarna men det som sker på denna nivå får också konsekvenser för barnet eftersom allt hänger samman. De övergripande systemen som finns på mikro, meso och exonivå inom en kultur är uttryck för mer övergripande ideologiska, ekonomiska och politiska värderingar. Dessa mönster kallas i Bronfenbrenners modell för makrosystem. De politiska beslut som fattas på makronivån när det gäller t.ex. socialtjänsten eller skolans utformning får även konsekvenser för barnet (Andersson, 1986). Övriga teorier som är invävda i BBIC-konceptet är anknytningsteori, teorier om risk- och skyddsfaktorer, teorier om sårbarhet och motståndskraft, teorier om familjestilar och familjers funktion samt om kritiska perioder i barns utveckling (Dahlberg & Forsell, 2006).

3 Metod

3.1 Ämnesval

I vår uppsats har vi valt att undersöka BBIC i relation till socialsekreteraren som skriver en barnavårdsutredning. I detta arbete finns två aktörer i en förändringsprocess; barnet i och med att dess rättigheter har stärkts i lagstiftningen, den professionelle som behöver utvecklas i sin profession för att kunna möta barnet som aktivt subjekt, samt för att möta de krav som lagstiftningen anger. De två förändringsprocesserna sker parallellt men på olika plan; professionens utveckling mot fördjupad kunskap gentemot utvecklingen av barnets position till att bli ett mer aktivt subjekt. Dessa processer påverkar och påverkas av varandra. Ämnet för vår uppsats är att se vilken funktion BBIC kan ha för den ena aktören, socialsekreteraren.

3.2 Val av metod

Vår undersökning har analytisk induktion som ansats, vilket betyder att de valda teorierna har växt fram i ett växelspel mellan observation och teoretisk konstruktion (Svenning, 2003). För att vi skulle kunna avgöra vilken metod som passade bäst för att hitta vägen till vårt mål med uppsatsen tänkte vi först noga efter vad vårt mål egentligen var. Vi funderade över vad uppsatsen skulle innehålla och vad syftet var för att sedan fatta beslutet om vilken metod vi skulle använda oss av för att bäst besvara våra frågeställningar (Kvale, 1997).

För insamlandet av data till vår undersökning valdes sedan en kvalitativ metod i form av individuella intervjuer. Kvalitativa metoder syftar till att samla in beskrivande data i form av människans egna skrivna eller talande ord och observerbara beteenden. I uppsatsen har vi velat förstå socialsekreterarnas uppfattningar om BBIC och eftersom kvalitativa metoder kan förstärka förståelsen av studerade fenomen passade den valda metoden bäst för uppsatsens syfte (Olsson & Sörensen, 2007).

3.3 Urval

Vi har valt att intervjua 5 socialsekreterare som arbetar inom Individ och Familjeomsorgen med barn 0 – 12 år samt en utredare som arbetar med BBIC på Socialstyrelsen. Socialsekreterarna har lång erfarenhet av arbete med barn inom socialtjänsten och de har skrivit en eller flera barnavårdsutredningar utifrån systemet BBIC.

Vi ville att socialsekreterarna skulle ha olika lång erfarenhet av att arbeta efter BBIC, några skulle ha arbetat med BBIC i ett flertal år och några som skulle ha arbetat med systemet en kortare tid. Vi var intresserade av att se om det fanns skillnader i socialsekreterarnas uppfattning om BBIC beroende på hur lång erfarenhet de hade av systemet. Två av socialsekreterarna har arbetat med BBIC sedan 2001, två av socialsekreterare har arbetat med BBIC sedan 2005 och en socialsekreterare sedan 2006. Förutom de 5 socialsekreterare som vi intervjuade har vi även genomfört en telefonintervju med Kjerstin Bergman från Socialstyrelsen¹. Anledningen till att vi ville intervjua Kjerstin Bergman var att det är Socialstyrelsen som har initierat BBIC i Sverige och därför ville vi ta del av hennes beskrivning av Socialstyrelsens mål och visioner gällande arbetet med BBIC.

Vår önskan var från början att intervjua fler socialsekreterare än de 5 utvalda men vi upptäckte snart stora svårigheter med att få tag på informanter som passade våra kriterier.

¹ Kjerstin Bergman var projektledare för BBIC på Socialstyrelsen.

Utav de socialsekreterare vi tillfrågade arbetade de allra flesta utifrån utredningssystemet DUR² och de som hade BBIC som utredningssystem hade ännu inte börjat arbeta praktiskt med att skriva barnavårdsutredningar utifrån BBIC som system. För att få ta del av olika synsätt hade det varit intressant att få med socialsekreterare som arbetat kortare tid med barnavårdsarbete, men eftersom det var svårt att hitta informanter som arbetade efter BBIC överhuvudtaget blev vårt urval begränsat till socialsekreterare med lång erfarenhet. I vårt urval finns det dock en annan skillnad när det gäller erfarenhet och det gäller erfarenheten av att arbeta efter utredningssystemet BBIC. I kvalitativ forskning grundar man ofta resultaten på ett litet antal individer (Olsson & Sörensen, 2007) och eftersom de intervjuer vi genomförde gav mycket information och bra innehåll ansåg vi att vi kunde känna oss nöjda med vårt urval.

3.4 Konstruktionen av intervjuguiden

Innan vi utformade intervjuguiden gjorde vi en analyskiss. I analyskissen sammanställde vi allt det som vi ville belysa med hjälp av intervjuerna (Widerberg, 2002). De frågor vi ville belysa använde vi sedan till hjälp när vi utformade intervjuguiden. I intervjuguiden använde vi oss av ett par teman som var kopplade till syftet och frågeställningarna i uppsatsen. Till varje tema formulerade vi sedan ett antal öppna underfrågor (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005).

Vi valde att dela upp intervjuguiden i teman av flera olika anledningar. Dels för att täcka in alla de områden som vi ville ha svar på frågor från, dels för att det skulle finnas en viss struktur i intervjuerna på så sätt att frågorna kom i en viss ordning och dels för att vi ansåg att det skulle bli lättare att analysera materialet om varje område kom var för sig på bandupptagningarna. I intervjuguiden ville vi ha en viss struktur men vi var även flexibla med att vissa svar kunde komma tidigare och en del frågor kunde ibland hoppas över då det inte var relevanta för intervjupersonen. Intervjuguiden kan beskrivas som en slags checklista där vi täckte in relevanta områden (Larsson et al. 2005).

3.5 Genomförandet av intervjuerna

I genomförandet av intervjuerna har vi använt oss av en halvstrukturerad intervjuguide³. Intervjuguiden följde en viss struktur samtidigt som vi använde oss av öppna frågor.

Under intervjuerna använde vi oss av intervjuguiden men vi förändrade delvis frågornas form och ordningsföljd vilket har inneburit att vi har kunnat följa upp svaren och berättelserna från den som blivit intervjuad (Kvale, 1997). I intervjusituationen brukar det talas om närhet och en öppen interaktion mellan intervjupersonen och forskaren. En förutsättning är då att vi genom språket kan ta del av varandras inre världar och att vi sedan kan tolka och beskriva den information som ges (Olsson & Sörensen, 2007).

Innan vi påbörjade intervjuerna berättade vi för intervjupersonen hur vi önskade lägga upp intervjun. Vi förklarade att vi skulle använda oss av en intervjuguide som innehöll två teman och att vi skulle anteckna samtidigt som vi använde oss av bandspelare. Vi valde att berätta

² DUR står för Dokumentation, Utvärdering och Resultat. Det är ett projekt som arbetar med att ta fram en gemensam och systematisk dokumentation för individ- och familjeomsorg samt flyktingmottagande vid stadsdelsförvaltningarna i Göteborgs stad (Larsson, 2005).

³ Se bilaga 2 och 3

för intervjupersonen om våra två teman innan intervjun startade så att de skulle få en föreställning av vad som väntade dem (Widerberg, 2002).

Anledningen till att vi antecknade samtidigt som vi använde bandspelare är för att det är bra som en säkerhetsåtgärd om bandspelaren inte skulle fungera, vi slapp också pressen att ha ständig ögonkontakt under intervjun (Widerberg, 2002). Renskrivningen av anteckningarna gjorde vi samma dag som vi genomfört en intervju.

Intervjun med Kjerstin Bergman blev en telefonintervju eftersom avståndet till henne var alltför långt. Denna intervju blev något mer strukturerad än övriga då det i en telefonintervju blir en annan form för dialogen eftersom den ickeverbala kommunikationen uteblir. Den kvalitativa intervjun karaktäriseras av en fokusering på de dynamiska samspel som utvecklas mellan intervjuare och informant (Kvale, 1997). Detta samspel blev annorlunda i telefonintervjun då den kommunikation som kan förmedlas i ett personligt möte i form av kroppsuttryck och ansiktsuttryck uteblev.

3.6 Analys av materialet

I intervjuerna har vi ställt enkla och raka frågor men svaren har blivit komplexa och innehållsrika. När vi analyserade materialet hade vi därför ett mycket rikt material där vi kunde hitta många intressanta skeenden, åsikter och mönster (Trost, 2005). När vi har analyserat materialet har vi haft som utgångspunkt att det inte är informanten i sig som står i centrum för analysen. När vi har analyserat har vi letat efter mönster i informanternas resonemang (Widerberg, 2002). Vår uppfattning har varit att de mönster vi sett är resultatet av att socialsekreterarna ömsesidigt påverkar varandra i arbetet med utredningssystemet BBIC. De bilder socialsekreterarna har förmedlat till oss i intervjuerna är deras åsikter men det är också åsikter som de byggt upp tillsammans med andra socialsekreterare på den gemensamma arbetsplatsen.

Vi har använt oss av flera olika metoder för att analysera intervjuerna. Vi har börjat med att markera det som vi tyckt vara centralt i våra utskrifter. Vad som är centralt beror på studiens syfte och teoretiska antaganden. Det som framförallt varit centralt för vår uppsats har varit socialsekreterarnas uppfattning av hur BBIC fungerar när de skriver barnavårdsutredningar. I materialet har vi ställt samman återkommande teman och resonemang som vi har jämfört med teoretiska begrepp (Kvale, 1997).

Utifrån det som var centralt kunde vi kategorisera fem teman för att beskriva informanternas uppfattningar om BBIC. De teman vi använt oss av är de fenomen som återkom i våra intervjuutskrifter och som var centrala för uppsatsens syfte. Det första fenomenet som återkom i intervjuutskriften och som blev vårt första tema var struktur. Alla våra sex informanter uttryckte att de eftersökt just struktur till utredningsarbetet och att BBIC kunde tillföra just denna struktur.

Vårt andra tema fick namnet tidskrävande då informanterna poängterade att det som var negativt med BBIC var just den extra tid som det tog att genomföra en utredning efter systemet.

Vårt tredje tema fick namnet behov av utbildning då en del av socialsekreterarna i våra intervjuer angav ett behov av utbildning för BBIC. Det fjärde temat fick namnet barnet som aktivt subjekt. Att vi skulle ha ett tema med just detta namn blev klart för oss redan tidigt i

analysen. Våra informanter delgav till oss att de ansåg att barnet blivit mer synliggjort i samband med införandet av BBIC och det var på dessa grunder temat utformades. Temat var också med som en av frågeställningarna i uppsatsen och något som tagit stort utrymme i intervjuerna med informanterna. Det femte temat fick namnet samarbete och samverkan. Informanterna pratade delvis om samarbete med familjen delvis om samverkan med andra parter därför fick rubriken också bli samverkan eftersom vi ville skilja samarbete och samverkan åt.

Slutligen har vi tolkat materialet med hjälp av valda teoretiska utgångspunkter. De teoretiska utgångspunkter vi haft är professionalisering och barnet som aktör. Vi har även med ett utvecklingsekologiskt synsätt där vi sätter in barnet i sitt sammanhang med hjälp av de olika nivåerna som finns i teorin. I uppsatsen har vi haft analytisk induktion som ansats och valt teoretisk utgångspunkt efter de fenomen som framträdde som tydligast för oss i intervjuerna. Nya teoretiska utgångspunkter har kommit fram allteftersom intervjuerna genomfördes. Tolkningen av materialet är något som finns med under hela undersökningsprocessen genom att intervjuarens och informantens referensramar inte nödvändigtvis överensstämmer (Trost, 2005).

3.7 Etiska överväganden

Innan genomförandet av vår undersökning har vi tagit ställning till en del etiska frågor. I en undersökning kan det komma upp flera komplexa situationer, därför kan det vara svårt att ge tydliga etiska regler. Det finns dock vissa allmänna etiska riktlinjer såsom informerat samtycke, konfidentialitet och de konsekvenser som kan finnas för intervjupersonen att delta i intervjun. I kvalitativ forskning krävs det att undersökaren noga tänker igenom de etiska frågor som är kopplade till att få ta del av privat och ibland känslig information från intervjupersonen (Larsson et al. 2005). Etiska avgöranden sker inte på något särskilt stadium av intervjuundersökningen utan de finns med genom hela forskningsprocessen (Kvale, 1997).

I genomförandet av vår uppsats har vi försökt ta ansvar både för den kunskap vi har producerat och på det sättet den har producerats på genom att vara öppna med uppsatsens syfte och uppläggning för våra informanter (Widerberg, 2002). Innan vi genomförde intervjuerna fick vi samtycke från informanterna till att genomföra intervjuerna. Vi skickade även ut ett informationsbrev⁴ till informanterna där det stod vad syftet med studien var, att vi utlovade full anonymitet, att det var frivilligt att delta, att vi önskade att använda bandspelare men att detta också var helt frivilligt. I informationsbrevet skrev vi också att studien skulle bli en offentlig handling så till vida att den skulle läggas ut på Internet och kunna lånas på bibliotek. I frågan om konfidentialitet har vi varit noga med att personliga data som informanten beskrivit inte kommit med i uppsatsen, detta för att inte avslöja informantens identitet.

Ett annat etiskt övervägande vi har gjort är att vi har ställt oss frågan hur djupt och kritiskt vi kan analysera intervjuerna och om våra intervjupersoner ska få ta ställning till hur deras uttalanden har tolkats (Kvale, 1997). Eftersom Kjerstin Bergman inte varit anonym i uppsatsen har hon fått ta ställning till de tolkningar vi gjort på hennes uttalanden och hon har haft möjlighet till att göra ändringar på materialet i efterhand. Det ultimata hade varit att låta alla våra informanter ge kommentarer på våra tolkningar om det de uttalat sig om, tyvärr

⁴ Se bilaga 1 där informationsbrevet till socialsekreterarna finns. Informationsbrevet till Kjerstin Bergman är detsamma, endast något modifierat.

kunde detta ej genomföras med de fem socialsekreterarna då tiden för uppsatsen var alltför knapp.

I genomförandet av våra intervjuer har vi använt oss av bandspelare. Vi informerade våra informanter att bandupptagningarna skulle förstöras efter vi var klara med behandlingen av uppsatsen. Vid kvalitativa intervjuer är det viktigt att använda sig av bandspelare av flera olika skäl. Dels möjliggör det att datainsamlingen blir mer korrekt och som undersökare kan vi också använda oss av mer ordgranna citat (Larsson et al. 2005).

I en undersökning av något har vi alltid en viss förförståelse och med det menas att vi aldrig kan lämna oss själva, våra minnen och upplevelser utan vi måste tolka den världen vi undersöker utifrån den kontexten (Allwood, 2004). Förförståelse kan sägas vara de "glasögon" vi sätter på oss när vi undersöker något och med dessa glasögon har vi en viss referensram som vi betraktar ett fenomen med (Widerberg, 2002). Våra värderingar och erfarenheter är ett hjälpmedel och en nödvändig förutsättning för att kunna tolka den information vi har fått (Olsson & Sörensen, 2007).

Vår förförståelse om arbetet med barnavårdsutredningar och utredningssystemet BBIC kan sägas vara ganska stor och det var också vår förförståelse som ledde till att vi valde att skriva uppsatsen om just BBIC. Den förförståelse vi haft med oss i uppsatsen har framförallt varit att vi båda två genomfört vår praktik på termin 5 på en Barnenhet där vi fått ta del av arbetet med barnavårdsutredningar. En av oss författare genomförde också praktiken i en av de stadsdelar som var en av provorterna för själva BBIC-projektet. Den andre författaren har efter praktiken arbetat på en Barnenhet och där sett hur de startat upp med utredningssystemet BBIC.

3.8 Validitet

Validitet definieras som förmågan att mäta det som ska mätas, alltså i vilken utsträckning en metod undersöker rätt sak (Kvale, 1997). Oavsett vilken syn vi har på verkligheten i vår uppsats måste våra tolkningar vara förankrade i ett empiriskt underlag för att vi ska nå bra kvalité med vår uppsats (Olsson & Sörensen, 2007). I en undersökning brukar man skilja på den inre och yttre validiteten. Den inre validiteten handlar om hur vi har lagt upp vårt projekt och kopplingen mellan teori och empiri. Den yttre validiteten handlar om hela projektet och den teoretiska grund som uppsatsen vilar på (Svenning, 2003). När vi har tittat på uppsatsens validitet har vi tittat en del på vårt urval och hur detta har påverkat validiteten. Våra informanter är ganska få och har alla stor erfarenhet av barnavårdsarbete. Validiteten hade förmodligen blivit bättre om vi funnit fler informanter som passade för uppsatsens syfte och om det inte var informanter som alla hade stor erfarenhet av barnavårdsarbete.

När vi analyserar materialet är det viktigt att synliggöra den förförståelse som har präglat undersökningen (Widerberg, 2002). När vi har tolkat vårt material har vi varit noga med att vi inte tolkat det intervjupersonerna sagt på något felaktigt sätt så det bättre ska passa in i vår studie, eftersom vi varit två författare som tolkat materialet tror vi att vi lättare undvikit att feltolka det intervjupersonerna sagt.

I den undersökning vi har gjort har vi sett att teori överensstämmer med empiri, på detta avsnitt kan vi alltså se en hög validitet. När vi har tittat på professionaliseringsteorin har vi förstått att teorin menar att en professionalisering förändrar den professionelles relation till klienten. Detta synsätt från teorin har vi sett överensstämmer med empirin då socialsekreterarna beskrivit att BBIC har förändrat deras profession och på så sätt även

förändrat relationen till klienten. I vår undersökning anser vi att vi ställt våra frågor till rätt grupp människor och därför kan vi säga att vi även haft en hög inre validitet på detta plan. I intervjusituationen har vi förstått att vi haft en del frågor som varit oklara i formuleringen. Detta kan ha påverkat validiteten negativt i vår uppsats (Svenning, 2003).

För att avgöra om validiteten är hög i en kvalitativ studie tittar man inte bara på kvalitén utan även om resultaten är nyttiga (Allwood, 2004). För att en studie ska bli trovärdig måste forskningen kännetecknas av objektivitet, genomföras systematiskt och vila på vetenskaplig grund. Detta innebär att de ställningstaganden som görs och de slutsatser som dras ska vila på en saklig argumentation. Denna argumentation ska också belysas så att den kan förstås av andra forskare och forskaren ska redogöra för de teorier som präglar forskningen (Olsson & Sörensen, 2007). För att vi ska kunna undersöka om vår studie har en hög validitet måste vi kontrollera och ha en kritisk syn på vår analys. Det vi måste fråga oss är om vi tydligt har angett vårt perspektiv på det undersökta ämnet och noggrant kontrollera våra tolkningar så de inte är felaktigt gjorda (Kvale, 1997).

3.9 Reliabilitet

Med reliabilitet menas alltså hur bra man faktiskt mäter det som undersöks. Med reliabilitet menas att resultaten ska vara tillförlitliga. Reliabiliteten är graden av överensstämmelse mellan mätningar med samma mätinstrument, vi ska alltså få samma resultat varje gång vi mäter. Detta är dock något som är svårt att fastställa i en kvalitativ studie. Hög validitet innebär ofta hög reliabilitet, däremot innebär inte hög reliabilitet hög validitet (Olsson & Sörensen, 2007). I kvalitativ forskning är reliabiliteten inte något vi kan fastställa på ett enkelt och tydligt sätt eftersom vi främst vill upptäcka och beskriva ett fenomen, vi gör alltså ingen direkt mätning (Larsson et al. 2005).

I vår uppsats har vi inte använt oss av några tester för att undersöka om reliabiliteten finns, det är därför svårt för oss att säga att resultatet skulle ha blivit detsamma. Vi har dock valt att inte lägga för stor vikt vid reliabiliteten eftersom detta kan motverka kreativiteten (Kvale, 1997).

3. 10 Generaliserbarhet

Med generaliserbarhet menas i vilken grad forskningsresultaten kan förväntas gälla t.ex. för andra personer, platser och vid andra tidpunkter än de som varit representerade i studien (Allwood, 2004). När det gäller kvalitativa undersökningar måste vi vara mycket försiktiga med att generalisera. Avsikten med en kvalitativ studie är inte att generalisera utan att exemplifiera (Svenning, 2003; Olsson & Sörensen, 2007). Allwood (2004) menar att man bör diskutera generaliserbarheten utifrån vilken förväntad grad vi kan generalisera. Allwood menar att förändringsgraden i den sociala verkligheten sällan är så hög att vi helt kan utesluta generalisering. Istället bör vi titta till vilka typer av personer, tider och platser det är rimligt att tro att andra har samma erfarenheter och uppfattningar som våra informanter (Allwood, 2004). I vår studie har vi inte för avsikt att generalisera och det går inte att generalisera från få intervjuer, däremot kanske vi kan våga oss på att säga att resultaten visar på de behov som BBIC har fyllt på de berörda socialkontoren. Är det så att våra resultat överensstämmer med tidigare forskning kan vi alltså enligt Allwood våga oss på att säga att detta kan stämma överens med vad andra socialsekreterare uppfattar.

4 Teoretisk utgångspunkt

Vi har som utgångspunkt för vår analys valt att använda oss av de två teoretiska begrepp som är centrala i vår studie; ”professionalisering” och ”barnet som aktör”.

4.1 Professionalisering av socionomyrket

Professionalisering är ett begrepp som kan definieras som den process som sker hos en yrkesgrupp, både på ett kollektivt och ett individuellt plan, för att tillägna sig vetenskaplig auktoritet (Dellgran & Höjer, 2000). Johnsson & Lindgren (1999) anger några olika kriterier som är viktiga för att ett yrke skall kunna benämnas profession. Ett kännetecken är att de yrkesverksamma arbetar efter en gemensam teoretisk grund och av att man har en systematisk, formell och abstrakt kunskap som manifesteras i hög universitetsutbildning. Begreppet kan också definieras som en yrkesgrupps strävan mot högre erkännande och status i relation till andra yrkesgrupper i samhället varvid kompetens- och kunskapsutveckling blir centrala beståndsdelar.

Dellgran och Höjer (2000) behandlar två dominerande perspektiv inom professionaliseringsdebatten. Det cyniska perspektivet, stängningsteorin, uppfattar makt som det centrala i samhället och att professionernas främsta strävan handlar om att tillägna sig yrkesmonopol. Stängningsteorin ställs emot det naiva perspektivet vilket grundas i synen på kunskap som värderingsfri och rationell. Dellgran och Höjer betonar i motsats till dessa två perspektiv att professioners innehåll växlar över tid i takt med att samhälle och lagstiftning förändras. De kontextuella faktorerna har stor betydelse för professionaliseringen vilken de beskriver som ”en fortlöpande utveckling av kollektiva och individuella strategier för att upprätthålla och utveckla kognitiva och sociala resurser och positioner i en värld av osäkerhet och konstant förändring” (Dellgran & Höjer, 2000, s.40). Alla professioner påverkas av förändringar i omvärlden, såsom ny kunskap, förändrad lagstiftning, förändrade ekonomiska villkor och nya organisationsformer.

Ett av karaktärsdragen i det sociala arbetets profession är dess beroendeförhållande till staten, eftersom det sociala arbetet är en del av statens maktutövande. Socionomyrket kan beskrivas som en semiprofession då utbildningen är kortare och yrket är mindre självständigt i förhållande till staten än andra mer väletablerade professioner. Vidare är socialarbetarrollen mer komplex till sitt innehåll och mer otydlig än andra professioner (Varg, 2003).

Pettersson (1981) menar att det sociala arbetets professionalisering har två sidor; att man fördjupar sig vetenskapligt medför en specialisering som ger socialarbetaren större kunskap och kompetens men å andra sidan medför det en risk att det kritiska förhållningssättet, som är en viktig del i professionens karaktärsdrag, får stå tillbaka för en mer konservativ syn på kunskapsbildning. Den ökade professionaliseringen i form av yrkesverksamma med specialiserade kunskaper kan också medföra att socialarbetaren distanseras i relationen till klienten.

Dellgran och Höjer (2000) beskriver den socionomiska utgångspunkten i forskning inom socialt arbete. Det socionomiska perspektivet fokuserar på behovet av att utveckla kunskap kring arbetsinstrument för yrkesutövarna, t.ex. i form av arbetsmetoder, modeller och synsätt. Pettersson (2001) beskriver att de krav på utvärdering av det sociala arbetet som förts fram främst handlar om evidensbaserade metoder, vilket innebär att socialt arbete i likhet med t.ex. läkaryrket ska vara baserat på vetenskap och beprövad erfarenhet. Socialstyrelsen likställer

begreppet evidensbaserad med kunskapsbaserad (Tengvald, 2001) men denna definition godtas inte av alla forskare. Månsson (2000) problematiserar definitionen och betonar att det sociala arbetet är alltför komplext för att kunna sättas in i den snäva vetenskapsteoretiska modell som evidensbaserade metoder utgör. Månsson anser att socialt arbete måste utgå från ett annat perspektiv, där fokus riktas mot de sociala processer som sker i möten, dialoger och relationer.

4.2 Barnet som aktör

Barndomssociologi är den inriktning inom sociologisk teoribildning som behandlar barnet som aktivt subjekt. Barndomssociologin, som lanserades i mitten av 1990-talet, kritiserade utvecklingspsykologins tankar om barnet som ett objekt som passivt integreras in i samhället och vuxenvärlden. Barndomssociologer betonar synen på att barn är aktiva i konstruktionen och utformningen av sina egna sociala liv. Barn tar själva initiativ i socialiseringsprocessen. Dess utveckling styrs inte av universella lagar utan påverkas av det kulturella sammanhang barnet växer upp i. Barndomen är en social konstruktion (Qvortrup, 1994).

Barndomssociologi skiljer sig från traditionell sociologi eftersom barnet uppfattas som ett aktivt subjekt som agerar på egen hand och samspelar med andra aktörer. Barnet är inte bara en passiv mottagare av intryck och påverkan utifrån utan är självt engagerad i en aktiv process, en auto-socialisation (Dencik, 2001).

Sandbaek (2004) menar att forskningen hittills ofta haft en adultocentrisk utgångspunkt, då man tolkat barnperspektivet och barns behov utifrån den vuxnes synvinkel. Den nyare synen på barnet som aktör, som barndomssociologin förespråkar, ger dock inga enkla svar på hur vi skall förstå eller förhålla oss till barnet. Istället ställer det nya krav på oss att definiera vad skillnaden är mellan vuxna och barn. Barns beroende av vuxna är en del av verkligheten och det finns olika infallsvinklar på hur vuxna bör hantera detta beroendeförhållande. Anna Singer (2000) beskriver två aspekter av hur vuxenvärlden bäst kan tillvarata barns behov. Enligt det behovsorienterade synsättet har barnet ett skyddsbehov. Detta gör att de åsikter och önsknings barnet uttrycker måste tolkas och bedömas av vuxna som sedan fattar ett slutgiltigt beslut om vad barnets bästa innebär. Enligt det kompetensorienterade synsättet har barn, precis som vuxna, förmågan att uttrycka sina åsikter och sin vilja och därigenom fatta sina egna beslut. Barnet har en rätt att bli lyssnad på. Mellan dessa olika synsätt råder ett spänningsförhållande som avspeglar sig i de professionellas utövande av beslut som rör barn. Vuxna kan rättfärdiga utövandet av makt genom att hävda att barn behöver skyddas. Detta sätt att betrakta barns skyddsbehov ligger nära begreppet paternalism och kan användas i den vuxnes eget intresse. En syn på barnet som aktör kräver istället att vuxna ser dem som kompetenta individer, vilket medför att vuxna utövar den makt de har på ett ödmjukt sätt (Sandbaek, 2004).

Spänningsförhållandet mellan de två olika perspektiven åskådliggörs i Shiers (2001) delaktighetsmodell, där barns möjlighet till delaktighet i en beslutsprocess beskrivs i olika nivåer. Den första och lägsta nivån innebär att de vuxna lyssnar till barnet. I den andra nivån får barnet de vuxnas stöd i att uttrycka sina åsikter. I den tredje nivån tar de vuxna också hänsyn till barnets åsikter. Den fjärde nivån innefattar barns delaktighet i beslutsprocesser. I den femte och högsta nivån delar barnet makt och ansvar med de vuxna. Med barns fulla delaktighet följer också ett ansvar som kan bli för stort för ett barn att bära och motverka barnets behov av skydd och omsorg. Ett sätt att lösa konflikten mellan barnets rätt till skydd och rätten att bli lyssnad på kan vara att man förstärker barnets rättigheter inom familjen, som barnet är en del av, och inte dess rättigheter som en självständig individ (Sandbaek, 2004).

5 Rapporter och forskning inom området

5.1 Professionalisering inom social barnavård

Socialstyrelsen har på uppdrag av staten publicerat flera rapporter kring behovet av kunskapsbildning inom det sociala arbetet. Enligt en av dessa rapporter (Egelund, Kvilhaug, & Östberg, 2001) finns bl.a. följande brister bland dagens yrkesverksamma socialsekreterare; kunskaper om riskfaktorer och skyddande faktorer och det komplexa samspelet däremellan, barns och familjers delaktighet i planering och genomförande av insatser samt kunskaper om samspelet mellan empiriskt förankrad vetenskaplig kunskap och lagstiftning. I samma rapport diskuteras att det i grundutbildningen inte ingår obligatoriska kurser som behandlar socialtjänstens arbete med barn. Författarna menar att det är en stor brist att det inte finns en tydlig vidareutbildningsväg inom socialt arbete, då nytutexaminerade socionomer kan ha mycket begränsade kunskaper om social barnavård.

En annan rapport som publicerades inom ramen för programmet Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2004a) belyser Socialstyrelsen ett antal områden inom social barnavård där det enligt tillgänglig forskning finns kunskapsbrister bland de yrkesverksamma. Ett av syftena med rapporten är att skapa en struktur för systematisk kunskapsuppbyggnad, för att socialtjänstens insatser i större utsträckning skall baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet. Socialarbetaren behöver enligt rapporten kunskap om barns biologiska, psykologiska och sociala normalutveckling i ett helhets- och tidsperspektiv, kunskap om faktorer som påverkar barns uppväxtvillkor, samt kunskap kring barnsamtal och observationer. Ytterligare ett område där Socialstyrelsen anser att det finns brister är kunskap kring utredning och dokumentation, samt hur man gör bedömningar om barns behov och föräldrars förmåga.

I studier av barnavårdsutredningar framkommer det att socialsekreterare ofta tidigt i utredningsskedet formulerar en hypotes som vägleder dem i valet av information som samlas in. Detta gör att man hittar sådant som bekräftar hypotesen och motverkar objektivitet (Sundell, 2004).

I den slutrapport som utgör en utvärdering av programmet *För en kunskapsbaserad socialtjänst* (Socialstyrelsen, 2004b) hävdar författarna att bristen på kunskap inom socialt arbete är omfattande och att ”den princip som legat till grund för initiativ beträffande kunskapsutvecklingen inom det sociala arbetet är att eliminera kunskapsbrister” (s.14). Författarna anser att socialtjänstlagens konstruktion som ramlag vilar på ett förtroende för att socialarbetaren innehar en yrkesmässig kompetens som de idag inte kan leva upp till. Socialtjänstens arbete är enligt rapporten ”omgärdat av ett tillstånd av kunskapsbrist” (s.21). Vidare uttrycker man att det finns verksamheter där socialarbetare ”arbetar mer eller mindre i blindo” (s.15). Socialt arbete har till skillnad mot många andra professioner ”en praktisk verksamhet som söker sin kunskap” (s.19) och saknar den teoretiska utgångspunkt som behövs för att kritiskt kunna reflektera över sin praktiska verksamhet.

Utvärderingen av det s.k. DUR- projektet inom Göteborgs stad pågick mellan 2000 och 2005 och syftade till att utveckla ett instrument för dokumentation och uppföljning inom Individ- och Familjeomsorgen. DUR innehåller bl.a. särskilda formulär för utredning av barn samt tillhörande frågeguide. Larsson (2005) skriver i slutrapporten att socialsekreterarna som deltog i projektet ansåg att DUR inneburit att de blivit säkrare i sin yrkesroll då DUR gav dem en teoretiskt förankrad bas att utgå från. Larsson beskriver att det behövs ett integrerat IT-stöd

för att implementeringsprocessen skall kunna fullföljas, men att det datasystem som Göteborgs stad då använde inte stödde DUR.

Tengvald (2001) beskriver att det saknas systematik i det utvecklingsarbete som pågår inom socialt arbete. Resultaten av de utvärderingar som görs av olika arbetsinstrument jämförs inte med varandra vilket gör att det sociala arbetets kunskapsbildning och professionalisering hämmas.

5.2 Barns behov

I barnvårdsforskning framhåller man två begrepp som man anser viktiga för att barnets behov ska bli tillgodosett. Begreppen är varaktighet och identitet och syftar till att barnet ska få trygghet och stabilitet i kärlek, familjeliv och vardagsliv samt att barnet ska få behålla relationer i det förflutna och integrera det nuvarande med det som varit. Både begreppen stabilitet och identitet används i socialtjänstens mål där de omväxlande definieras som barns behov och barns rätt. Det finns vissa svårigheter med att ange bestämda kriterier för barns särskilda behov när det gäller social barnvård. Ofta blir det en bedömning om barns behov kan tillgodoses i hemmet av föräldrarna. I barnvårdsutredningar kan man säga att följande behov är viktiga för barnet: Att barnet får goda och kontinuerliga relationer till sina föräldrar och till andra vuxna i ett utvidgat socialt nätverk. Barnet behöver också ha goda relationer till sina syskon och kamrater (Andersson & Hollander, 1996).

Gunvor Andersson är leg. Psykolog och fil. Dr i psykologi. Hon har lång erfarenhet av socialt arbete och har bedrivit forskning inom detta ämne. I: Socialt arbete med små barn (1991) undersöker Andersson socialsekreterares barnvårdsarbete utifrån socialsekreterarnas perspektiv. I undersökningen konstaterades det att vilka kriterier som ska användas vid bedömningen om vad som är barnets bästa i hög grad är överlämnade till socialsekreterarna. Undersökningen grundar sig på 189 barn som någon gång under ett år var pågående barnvårdsärenden.

Det finns flera olika tolkningar på begreppet barnperspektiv. En tolkning kan vara som följer: Att man värnar om barns bästa och att barnets behov tillgodoses samt att man värnar om barnets rätt och tänker på barnets välbefinnande. Det kan också handla om att låta barnet komma till tals och se saker ut barnets synvinkel utifrån dialog med barnet och vidare att man talar med barn som är föremål för barnvårdsutredning och tar reda på hur saker och ting uppfattas av det enskilda barnet samt vad barnet själv har för önskemål och synpunkter. Ett annat perspektiv på begreppet barnperspektiv kan vara att man främst tänker sig hur världen ser ut för barn. Det är vad barnen ser, hör, upplever och känner, som är deras verklighet. Här gäller det att gå in i barnens värld och försöka se den med barns ögon. Vidare kan man också säga att barnperspektivet handlar om att man vill veta något om hur barn uppfattar och upplever sig själva, människorna och världen runt omkring sig, hur de tänker och formulerar sig språkligt (Andersson & Hollander, 1996).

Gunvor Andersson, Karin Aronsson, Sven Hessle, Anna Hollander och Tommy Lundström har alla under lång tid ägnats sig åt forskning om barn och om barnvård. I: Barnet i den sociala barnvården (1996) skriver de om barnperspektivet och vad det kan innebära för den sociala barnvårdens del. Författarna fungerade som en expertgrupp inom social barnvård åt CUS och med denna bok vänder de sig till de personalgrupper som utbildas för och arbetar med sociala barnvårdsfrågor.

I SOU 2001:72 (s.93f) beskrivs tre olika nivåer av barnperspektiv som kommittén mot barnmisshandel har utarbetat. Dessa nivåer består av barnets eget perspektiv, det vuxna barnperspektivet och samhällets barnperspektiv. Barnets eget perspektiv har sin utgångspunkt i barnets egen syn på sin livssituation och vad barnet själv upplever och känner. Den vuxnes barnperspektiv omfattar erfarenheter från den egna barndomen medan samhällets barnperspektiv består av kollektiva värderingar och synsätt på barns rättigheter. Kommittén anser att ett korrekt användande av barnperspektivet är att försöka ta reda på hur det enskilda barnet uppfattar sin verklighet och de alternativa insatser som kan bli aktuella. För att kunna förstå det enskilda barnets behov krävs det dels att socialarbetaren har kunskap om hur barn generellt påverkas av olika situationer, dels har en förmåga att se det unika i varje barn. För att en vuxen ska kunna få inblick i barnets eget perspektiv måste barnet göras delaktigt. En förutsättning för delaktighet är att man i samtal med barn är noga med att tydligt förklara hur en utredning går till och varför, samt att man förklarar vilken roll barnet förväntas ha (Hessle, 1996).

5.3 Utvärderingar av BBIC

Som ett led i BBIC-projektets utvecklingsarbete utvärderade Socialstyrelsen kontinuerligt projektet under försöksperioden 1999-2005. I utvärderingarna har dokumentation gällande utredning, planering och uppföljning granskats och socialsekreterare intervjuats om sina synpunkter på hur BBIC fungerar som verktyg i barnavårdsutredningar. Då studierna gjordes under en försöksperiod fanns det ett starkt intresse av att sammankoppla forskning med praktik och att använda resultatet till att vidareutveckla BBIC. Representanter från de sju deltagande kommunerna hade regelbundna möten för att utbyta erfarenheter och ge förslag till förbättringar. Socialsekreterarna i de olika kommunerna tillsammans med socialstyrelsens representanter hade en viktig roll i arbetet med att anpassa de engelska formulären till svenska förhållanden både vad gäller språk, lagstiftning och kultur (Rasmusson, 2004b). Nedan sammanfattar vi resultat av de utvärderingar som vi anser kan kopplas till vårt övergripande syfte att granska hur BBIC kan hjälpa till att synliggöra barn. Sammanställningen innefattar erfarenheter av BBIC som verktyg i barnavårdsutredningar.

Granskningen av barnavårdsutredningar som genomfördes inom BBIC:s försöksprojekt gav en helhetsbild av att socialsekreterarna i stort har ett tydligt barnperspektiv och att man använder sig av de sju behovsområdena som BBIC anger när man beskriver barns situation. Utredningarna uppfyllde överlag i hög grad BBIC:s syften att stärka barnets ställning, identifiera barns behov och att skapa systematik i utredningsarbetet. Dock fullföljde man inte denna intention i analys och bedömning utan tappade fokus på barnets behov någonstans på vägen till analysfasen (Rasmusson, 2004b).

De socialsekreterare som deltog i utvärderingarna gav uttryck för skiftande tillfredsställelse med det nya utredningssystemet. De som ställde sig positiva betonade att utredningsformulären bygger på vetenskap och att de bidrar till struktur, systematik och enhetlighet i utredningen. De socialsekreterare som var negativa uttryckte en tveksamhet till om utredningarna förbättrades. De tyckte att formulären var alltför detaljerade och att BBIC kunde skapa ett sämre förhållande till klienter och samarbetspartners. Många, även av de som var negativt inställda till BBIC som helhet, var däremot positiva till behovstriangeln och till mallen, den förenklade varianten av formuläret. Socialsekreterarna angav överlag att hög personalomsättning, bristande utbildning, bristande feedback från arbetsledning, tidsbrist samt hög arbetsbelastning motverkade användandet av BBIC. Flera socialsekreterare ansåg att de hade upptäckt många nya behov inom områdena hälsa och utbildning vilket gynnade

behovsbedömningen kring barnet. Flera hinder angavs som motverkade användandet av BBIC. Hög personalomsättning, bristande utbildning, bristande feedback från arbetsledning, tidsbrist samt hög arbetsbelastning (Rasmusson, 2004b).

Rasmusson beskriver att inledningsfasen i en utredning är avgörande för i vilken grad familjen blir delaktig i utredningen. Socialsekreteraren har en viktig uppgift i att förklara för klienterna varför en utredning görs, vad den syftar till och vad som kommer att hända. Att socialsekreteraren har en förmåga att etablera kontakt och skapa trygghet för alla berörda är avgörande för att nå barnen, då socialsekreteraren är beroende av föräldrarnas samtycke för att samtala med barnet. Rasmusson diskuterar om delaktighet borde vara ett eget behovsområde då detta begrepp utgör en viktig dimension till alla de sju definierade behovsområdena (Rasmusson, 2006).

I granskningen av de sju deltagande försökskommunerna uppmärksammar Rasmusson (2004b) att de olika arbetsgrupperna har olika ambitionsnivå vad gäller användandet av BBIC vilket kan motverka Socialstyrelsens mål att uppnå enhetlighet. Arbetsgrupperna hade inte en samstämmig syn på hur olika begrepp skulle definieras och hur noggrant man skulle använda de formulär och mallar som är en viktig del i BBIC-konceptet. Förutom skiftande ambitionsnivå anser Rasmusson att ramlagsstiftningen, kommunernas autonomi samt socialsekreterarnas stora handlingsutrymme kan hindra att målet i form av enhetlighet i utredningsarbetet uppnås.

Rasmusson drar slutsatsen av utvärderingen att BBIC som system ger förutsättningar för att stärka barns rätt i enlighet med gällande lagstiftning på området men att det är de yrkesverksammas ansvar att se till att syftet uppnås. Vidare anser hon att det krävs övning och utbildning för att omsätta BBIC:s värdegrund i praktiken. Om syftet att stärka barns ställning skall kunna uppnås krävs det en lyhördhet för barns behov.

Garett (2003) kritiserar de sju behovsområden som beskrivs i BBIC-konceptet. Garrett hävdar att barns behov grundas på en social konstruktion av hur barndomen bör vara i en viss tid för en viss grupp av barn. De behov som valts ut i BBIC uttrycker, enligt Garrett, en normativ föreställning av vad barn anses behöva och tar inte hänsyn till t.ex. minoritetskulturer i det mångkulturella samhället.

6 Resultat och analys

Nedan följer resultat och analys från de genomförda intervjuerna. Vi har valt att benämna socialsekreterarna med bokstäverna A till E. Resultatet från intervjuerna har vi valt att dela upp i fem olika teman. De teman vi valt är de fenomen som återkommit i intervjuerna och varit relevanta för uppsatsens syfte. Sist gör vi en kort sammanfattning av resultat och analysdelen.

6.1 Struktur

Sundell & Egelund (2001) beskriver att det finns ett behov av enhetlighet i arbetet med barnavårdsutredningar. Barns och familjers problem handläggs olika beroende på vilken socialarbetare som ansvarar för barnavårdsutredningen och i vilken kommun familjen bor i.

Vår informant Kjerstin Bergman på Socialstyrelsen bekräftar den bild som ges av Sundell & Egelund. Bergman berättar att det idag är stora variationer i landet när det gäller innehållet i en barnavårdsutredning. Hon anser att det finns ett behov av ett gemensamt språk i landet när det gäller arbetet med barnavårdsutredningar. Vad BBIC kan hjälpa till med är att fylla ett behov av en enhetlighet när det gäller socialsekreterarnas utredningsarbete. Bergman anser det vara mycket viktigt att vi i hela Sverige arbetar efter samma begreppsapparat och detta menar hon att BBIC kan bidra med. Det måste finnas en hög rättsäkerhet i arbetet med barnavårdsutredningar eftersom det handlar om väldigt stora ingrepp som kan leda till att vi placerar barn hos någon annan än föräldrarna. Att socialsekreterarnas utredningsarbete ska ha en bra struktur och vara enhetligt är ett viktigt mål men hon menar att det är mycket arbete kvar innan vi befinner oss där. Arbetet med BBIC är ett viktigt steg mot detta mål och ett första steg mot struktur. BBIC har framförallt tillfört en struktur kring hur socialsekreterarna arbetar, något Bergman tidigare har saknat. BBIC har förändrat utredningsarbetet från mer fritt skrivande till mer struktur. På så sätt kan dokumentationen bli tydligare och ge bättre överblick för barn och föräldrar.

De socialsekreterare som vi intervjuat anser också, i likhet med Bergman, att BBIC tillfört en struktur till deras arbete. Socialsekreterare D uttryckte detta på följande vis:

”Att skriva utifrån BBIC blir så bra, det blir så konkret. Speciellt när man kommer som ny, då blir allt mer strukturerat. Med BBIC vet man inte hur man ska ställa frågorna men man vet vilka frågor man ska ställa.”

Socialsekreterarna nämner också att BBIC har tillfört ett gemensamt språkbruk i arbetsgruppen och att detta varit utvecklande för arbetet. BBIC fyller ett behov av tillförlitlighet i barnavårdsutredningarna och denna tillförlitlighet stärker deras profession. BBIC ger tyngd åt utredningen eftersom BBIC bygger på vetenskap. Den tillfredsställelse som socialsekreterarna ger uttryck för passar in i den diskussion som Dellgran och Höjer (2000) för kring professioners strävan efter att uppnå fördjupad teoretisk kunskap och i förlängningen yrkesmonopol. Socialsekreterare A uttrycker sin tillfredsställelse på följande vis:

”Det som är så bra med BBIC är att det blir en hög tillförlitlighet eftersom det bygger på vetenskap och detta i sin tur ger en tyngd åt själva utredningen. Egentligen är det en enorm

skillnad mot hur vi arbetade tidigare. Jag är faktiskt förvånad att det inte har kommit något sånt här tidigare.”

Socialekreterare B berättar att BBIC inte bara tillfört en struktur till uppläggningsen av en utredning utan också när det gäller att inhämta information till utredningen. Hon tar inte fler kontakter än tidigare men vet bättre vad det är för information hon behöver ha och vilka frågor hon ska ställa för att få in den informationen. Både det som fungerar och det som inte fungerar i familjen tydliggörs med hjälp av BBIC- frågorna. Att socialekreterarna anser att BBIC har tillfört en struktur till utredningsarbetet stämmer väl in med Socialstyrelsens syfte med BBIC. Systemet består bl.a. av en serie formulär som följer hela ärendegången vilket gör att dokumentationen blir bättre underbyggd för socialekreterarna i deras utredningsarbete (Socialstyrelsen, 2006a).

Dellgran och Höjer (2000) betonar vikten av kompetens- och kunskapsutveckling i professionaliseringen av det sociala arbetet. Våra informanter, som alla har flera års erfarenhet av socialt arbete, uttrycker genomgående en tillfredsställelse med den struktur och systematik i utredningsförfarandet som BBIC har gett dem. Detta vittnar om att det även bland socialekreterare som har lång erfarenhet av yrket finns ett stort behov av att det sociala arbetets profession utvecklas i sättet att dokumentera och kring vilken information som skall samlas in till en utredning. Våra resultat bekräftar Socialstyrelsens (2004b) konstaterande att det inom vissa delar av socialt arbete saknas modeller och metoder att arbeta efter, vilket motverkar utvecklingen av professionen.

Socialekreterare E uttrycker sin tillfredsställelse med BBIC på följande vis:

”När jag hörde om BBIC tyckte jag det lät mycket spännande, jag har sett bristerna i våra utredningar och har då längtat efter något sånt här. När jag såg BBIC såg jag att det stämde, det var detta som behövdes. Nu är vi kanske fortfarande i förälskelsefasen men det känns rätt och jättebra!”

De få formella krav som finns för hur en utredning ska bedrivas anger inga detaljer om hur utredningsdokumentet skall se ut och innehålla. I lagstiftning och Socialstyrelsens allmänna råd anges att relevanta uppgifter skall antecknas samt att utredningen skall ge en helhetssyn på barnets situation, men utredningen får inte göras mer omfattande än vad omständigheterna kräver. Dessa krav kan vara motsägelsefulla och ger i praktiken inte så mycket vägledning för den enskilde socialekreteraren i det vardagliga arbetet. Det framgår i samtliga våra intervjuer att man anser att man förut inte fick tillräcklig vägledning i arbetet med utredningar och att man inte arbetade enligt någon specifik metod. Informant B beskriver hur hon arbetade tidigare;

”Innan BBIC följde vi en mall; bakgrund, nuvarande situation, tidigare kontakter med socialtjänsten och en sammanfattning med bedömning. Då var det lätt att glömma något.”

Informant A instämmer i kritiken kring det gamla sättet att arbeta:

”BBIC-frågorna är bra, de hjälper en att hålla den röda tråden. Innan hade vi inte någon speciell metod, vi följde ”Handläggning inom socialtjänsten” och arbetade mer efter slentrian.”

6.2 Tidskrävande

Samtidigt som socialsekreterarna anser att BBIC ger en tydlighet och hjälper dem i dokumentationen innebär det nya systemet att skrivarbetet tar längre tid, vilket betonas av alla fem socialsekreterare. Det har blivit fler arbetsmoment och mer förberedelsearbete. Man måste tänka under olika rubriker och placera informationen rätt, vilket kräver mer tankearbete. Socialsekreterarna upplever överlag att BBIC är ett detaljerat system för utredning. Då det till varje behovsområde finns en mängd färdiga frågor behöver socialsekreterarna träffa barn och föräldrar vid fler tillfällen än tidigare för att hinna med att samtala kring alla frågor, vilket också är tidskrävande. Socialsekreterare B berättar att hon tidigare träffade barnet 1-2 gånger, men att det i en BBIC-utredning blir 3-4 gånger.

Den extra tid det tar att skriva enligt BBIC skapar en stress som bara kan avhjälpas genom att arbetsgruppen får mer resurser i form av fler handläggare och att man avlastas på sina tjänster. Socialsekreterare A uttrycker sin ambivalens kring detta på följande sätt;

”Det är inte fel på BBIC utan på systemet runt omkring. Det är kanske bra att tvinga fram en förändring av organisationen. Med licens måste man använda alla formulär och visa detta för Socialstyrelsen. Jag är lite kluven till om det verkligen går att använda BBIC rakt av, det är optimistiskt tänkt när det gäller resurser. Vi har ju även uppföljningar utöver utredningsarbetet. Det är svårt att hinna med allt och att orka när man håller på med att bygga ett nytt system... det ska bli intressant om det kommer mer resurser när vi söker licens, det tar ju längre tid att utföra utredningar enligt BBIC. Det är mycket som är värdefullt med BBIC, det skulle vara tråkigt att inte kunna arbeta med detta. Något som skulle vara tidsbesparande skulle vara att få hela datasystemet enligt BBIC. Nu får vi lägga in formulären själva och det tar längre tid.”

Förändringar i organisationsform är enligt Dellgran och Höjer (2000) en av de kontextuella faktorer som påverkar utvecklingen av professionen. I uttalandet från socialsekreterare A finns en antydning om att en organisationsförändring är en förutsättning för att arbetsgruppen med hjälp av BBIC skall kunna utvecklas i sin profession.

Informant B beskriver sina funderingar kring BBIC så här:

”Jag tror att det blir mer jobb, men att det kanske går smidigare ju fler utredningar man gör. Jag tror ändå att det alltid tar längre tid än med en vanlig utredning.”

Flera av informanterna tror att det kan vara en vanesak att skriva enligt BBIC och att det blir mindre och mindre tidskrävande när man jobbat med det länge. Informant D är mer hoppfull än övriga och anser att när man väl fått in ”BBIC- tänket” kommer det att bli lättare att planera och utföra utredningen. Hon har också förhoppningar om att det nya datasystem som kommer att införas på hennes arbetsplats skall ha tagit med BBIC- formulär och mallar.

Våra informanter uttrycker att man behöver en inlärningsperiod eftersom begreppen i rubrikerna är nya och tar tid att lära sig. Informant C beskriver formulärutredningar som jobbiga, men att mallutredningar är lättare att genomföra. Hon tror att det handlar om ett utvecklingsarbete inom BBIC och att formulären så småningom kommer att förenklas.

Konsekvenserna av att BBIC är tidskrävande kan bli att handläggarna i vissa fall väljer bort att utreda enligt BBIC och då resonerar som socialsekreterare C:

”Det är väldigt omfattande formulär och pappersarbetet känns svårt. Alla utredningar görs inte enligt BBIC, jag har bara gjort två stycken. Jag känner mig nöjd med dem men de är tidskrävande. BBIC är bra att använda när det gäller barn som man är mycket bekymrad över, för att man då ska kunna täcka in allt och inte missa något som barnet kan ha problem med. Vid enklare utredningar som t.ex. kontaktfamiljsansökningar tycker jag inte att man måste använda BBIC.”

Att arbetsgrupper tenderar att ha olika ambitionsnivå vad gäller användandet av BBIC, t.ex. att man väljer att bara använda fragment av BBIC, beskrivs också av Rasmusson (2004b) i de utvärderingar som gjordes inom BBIC-projektet. Rasmusson ser att det här finns en risk i att Socialstyrelsens mål om enhetlighet inte uppnås. Detta medför också en risk att klienternas rättssäkerhet blir lidande. Vi uppfattar det tvivel som finns kring att arbetsgrupperna kommer att tilldelas extraresurser som ett hinder för att uppnå enhetlighet. Om ambitionsnivån sänks om man anser utredningen är alltför tidskrävande finns det en risk att man då går tillbaka till det gamla arbetssättet och genomför utredningen på ett enklare sätt.

6.3 Behov av utbildning

Informant C uttrycker ett önskemål om fortlöpande utbildning och träffar i arbetsgruppen kring arbetet med BBIC. Hon ser ett behov av att gemensamt diskutera t.ex. olika begrepps innebörd och vilken information som platsar under de olika rubrikerna. På detta sätt anser hon att ledningen kan medverka till att BBIC verkligen används i gruppen och minska det motstånd som brukar finnas hos någon eller några i arbetsgrupper när nya arbetssätt skall införas. Två av våra informanter betonar att initiativet till att använda BBIC kommit från arbetsgruppen själv. Den ena informanten, socialsekreterare E, ställer sig positiv till detta:

”Det var ju vi som skickade iväg en intresseanmälan, det är ett bra utgångsläge istället för att bli påprackat något. Det är mycket bottenstyrt med BBIC och det är bra.”

Den andra informanten, socialsekreterare C menar att ledningen inte svarat upp mot de behov som arbetsgruppen har:

”Vi drar ju det största lasset. Vi hade önskat lite mer styrt uppifrån och att vi skulle fått minska ärenden mer.”

BBIC – konceptet är enligt Meeuwisse, Sunesson & Swärd (2000) ett verktyg för att underlätta utredningsförfarandet och kan inte ersätta övriga yrkeskunskaper. De socialsekreterare som ingår i vår undersökning har alla flera års erfarenhet av yrket och har hunnit skaffa sig vidareutbildning t.ex. i form av olika metoder för att samtala med barn. Många av de brister som enligt Egelund et al (2001) idag finns inom social barnavård berör kunskaper som inte kan avhjälpas med stöd av BBIC. Förutom kunskaper om barnsamtal saknas det bl.a. kompetens kring risk- och skyddsfaktorer, kring barns normalutveckling samt kunskaper i hur man gör barnet och familjen delaktiga i socialtjänstens arbete.

Egelund et al (2001) menar att det inte finns en tydlig vidareutbildningsväg för socionomer som arbetar inom social barnavård och att grundutbildningen endast erbjuder valfria kurser inom området. Detta medför att nyutexaminerade socionomer kan ha ytterst begränsade kunskaper inom det yrke de skall arbeta. I våra intervjuer framför några av socialsekreterarna kritik mot att BBIC inte lärs ut inom socionomprogrammet så att man redan som nyutexaminerad är insatt i BBIC som utredningssystem.

Pettersson (1981) menar att det är viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt till kunskap. Att BBIC skulle ingå i grundutbildningen innebär en specialisering vilket kan medföra ett fjärmande från klienterna. Ett av socialtjänstlagens mål är ett nära samarbete med klienterna då skulle motverka intentionerna i. Även Egelund et al (2001) diskuterar denna skiljelinje mellan olika gruppers önskemål om vilken inriktning det sociala arbetets professionalisering skall ha; vetenskapligt eller praxis-inriktat.

6.4 Barnet som aktivt subjekt

Barn som berörs av barnavårdsutredningar blir idag inte alltid delaktiga i utredningen i den omfattning och på det sätt som förutsätts i FN:s barnkonvention och i svensk lagstiftning. Barnkonventionens krav om att barn ska få ge sin syn ska alltid vara en integrerat och oundgänglig del av socialt arbete (Sundell & Egelund, 2001). Barnets inställning skall klarläggas så långt det är möjligt när en åtgärd rör barnet. Om det är ett yngre barn kan t.ex. barnobservationer vara ett sätt att komplettera utredningen eller försöka fastställa vad som är bäst för barnet. När socialsekreteraren ska ta hänsyn till barnets vilja måste barnets uttalande värderas med beaktande av ålder och mognad. Socialsekreteraren måste här tänka över hur tungt barnets ord ska väga och när det är rimligt att förvänta sig att barnet själv kan göra svåra val (Socialstyrelsen, 2004a).

Kjerstin Bergman berättar att en teoretisk utgångspunkt i BBIC är att barnet är ett aktivt subjekt. Detta jämte barns delaktighet betonas även i utvecklingsekologin (Meeuwisse & Swärd, 2004).

Bergman menar att det idag finns ett behov att stärka barnet, framförallt i förhållande till vad lagen och barnkonventionen säger:

”Målet är att vi ska se barnen som aktiva subjekt, inte som något bihang till föräldrarna. I detta arbete är det mycket som återstår men BBIC är en bra början till detta.”

Hon talar även om att det har blivit något av ett paradigmskifte i Sverige där vi inte bara ska se till föräldrarnas problem utan mer till vad barnet behöver och detta är något som BBIC kan hjälpa till att tillföra i socialsekreterarnas utredningar.

Socialsekreterarna vi intervjuade var alla eniga om att BBIC bidragit till att synliggöra barnets behov i utredningsarbetet. Föräldrarna svarade annorlunda på frågorna från BBIC än de gjort tidigare. Skillnaden var att föräldrarna mer gav svar på vad barnen hade för behov än vad deras egna behov var. Den största skillnaden var framförallt att socialsekreterarna träffar barnet fler gånger och att de ställer frågor direkt till barnet istället för att enbart fråga omgivningen vad barnet tycker. Socialsekreterare D uttrycker dessa tankar på följande vis:

”Jag trodde jag hade ett barnfokus men nu efteråt inser jag att det var bara vad jag trodde barnet behövde, det var inte vad barnet sagt att det behövde.”

Socialsekreterare E berättar om de skillnader hon sett i utredningsarbetet:

”När jag skulle skriva min första BBIC-utredning såg jag att jag inte samtalat tillräckligt med barnet. Det fanns inte tillräckligt med material för att skriva en BBIC-utredning så jag strök allting och gjorde en vanlig gammal utredning istället. Nu vet jag att man måste ha med sig

tänket från början när man skriver och samtala mer med barnet för att få material till utredningen.”

Socialsekreterarna vi intervjuade var alla eniga att BBIC har tillfört mer samtal med barnet och föräldrarna eftersom det är fler behovsområden som ska täckas in i utredningsarbetet. Socialsekreterare D berättade detta genom att säga:

”Jag tycker att vi försöker få till mer samtal med BBIC. Om det inte går att få till mer samtal trots att man har försökt så skriver man i alla fall in nu att man har försökt få till mer samtal. Konsten när man har ett samtal är att ställa frågor på ett speciellt sätt och detta kan BBIC hjälpa till med. Det finns så mycket hemligheter i dessa familjer, viktigast är att få ett förtroende annars går det inte att samtala.”

Flera av socialsekreterarna pratar också om att det finns en stor skillnad till hur de nu kan få med de allra minsta barnen och bebisarna i utredningen. Tidigare pratade de enbart med föräldrarna när barnen var för små för att själva höras men att idag tar de med sina egna åsikter genom observationer de gjort på bebisarna och de små barnen. Socialsekreterarna B beskriver detta på följande vis:

”Skillnad är också mot de allra minsta barnen och bebisarna. Vi har nu själva börjat beskriva barnet utifrån egna upplevelser, tidigare skrev vi bara det som andra tyckte om barnet. Det blev ju så att vi tänkte att bebisen kan ju ändå inte höras men man får faktiskt med mycket genom att själv observera och sedan ta med det i utredningen.”

Socialsekreterarnas beskrivningar att de tidigare hade svårt att få med de minsta barnen och bebisarna i utredningen är något som överensstämmer med vad Andersson (1991) rapporterar. När socialsekreterarna i den studien skulle beskriva mötet med barnet började de med att referera till andra vuxna runt barnet och deras egen bild av barnen var oklar.

För att en vuxen ska kunna få inblick i barnets eget perspektiv måste barnet göras delaktigt. En förutsättning för delaktighet är att man i samtal med barn är noga med att tydligt förklara hur en utredning går till och varför, samt att man förklarar vilken roll barnet förväntas ha (Hessle, 1996).

Socialsekreterarna vi intervjuat anser att det är viktigt att ha med barnperspektivet i utredningsarbetet. De menar att om de arbetar efter ett barnperspektiv är det större chans att barnet får rätt hjälp eftersom det är barnets tankar som kommer fram. De berättar att lagstiftningen i Sverige har ändrats så nu måste dem också arbeta utifrån ett barnperspektiv i högre grad men förutom lagstiftningen har även BBIC tillfört att man har med sig ett barnperspektiv i högre utsträckning. Kjerstin Bergman pekar också på att lagstiftningen har förändrats men hon tror också att BBIC har tillfört ett större barnperspektiv och de har hon också kunnat se i de rapporter som har kommit in.

Socialsekreterarna vi intervjuat menar att de har ett större barnperspektiv med hjälp av BBIC framförallt eftersom de tar mindre referenssamtal och mer samtal med barnet. Nu är de mer noga med att ta sig egen tid med barnet så att barnet verkligen får höras och att barnet får en socialsekreterare som den kan lita på. Socialsekreterare A ger sin beskrivning av detta:

”Det blir ett väldigt tydligt barnperspektiv nu. Behovsområdena täcker in allt för ett barn och det blir så tydligt vad som är barnets åsikt, vad som är socialsekreterarens åsikt och vad som

är omgivningens åsikt. En annan viktig skillnad när det gäller barnperspektivet är att man tidigare bara beskrev föräldrarnas förmåga men nu beskriver vi också hur föräldrarnas förmåga påverkar barnet. Sen kan jag ju säga att även frågeformulären som vi skickar ut till skolorna ger ett bra barnperspektiv även på den delen. Dels får man ju veta allt om skolarbetet men även hur barnet fungerar i relationen med andra.”

Socialsekreterare B uttrycker det på följande vis:

”Största skillnaden med BBIC och synliggörandet av barnet är att nu kommer barnets åsikt med under varje rubrik. Förut var det bara samlat litegrann på ett ställe men nu tar vi med det under hela utredningen.”

Flera av socialsekreterarna beskriver också att det ibland är svårt att veta hur mycket de ska ha med barnet under utredningsarbetet. Det är viktigt att hitta rätt balans med att göra barnet delaktigt så att barnet inte får bära för mycket ansvar under utredningen. Socialsekreterare D beskriver dilemmat:

”Hur bra BBIC än är så kommer föräldrarna alltid ha problem och stora behov och detta försvinner inte. Barnet ska få vara delaktigt men det får inte bli för stort fokus på barnet för då blir ju barnet problemet istället.”

Socialsekreterarna anser att de kommit långt på vägen att tydligare synliggöra barnet i utredningsarbetet med hjälp av BBIC, men att de fortfarande kan bli bättre. De beskriver att de måste höra barnets röst i ännu högre grad och tänka mer på barnet när de bestämmer vilka stödinsatser som ska sättas in. I ICS grundprinciper står det att läsa att barn och unga ska vara i centrum för utredningen och arbetet ska följa de riktlinjer som anges i lagstiftningen om att barns bästa alltid ska beaktas (Dahlberg & Forsell, 2006). Socialsekreterarna anser att de har ett annorlunda barnperspektiv efter införandet av BBIC. Det sättet som barnperspektivet har förändrats är att socialsekreterarna träffar barnet mer aktivt, lyssnar på barnet och ser till att barnets åsikter kommer fram. Socialsekreterarna ger en bild av att de trodde att det tidigare fanns ett barnfokus i deras arbete men efter införandet av BBIC inser de att det var vad de själva trodde var bäst för barnet, det var inte vad barnet själv hade sagt.

Samtidigt som socialsekreterarna beskriver att barnet nu synliggörs i utredningsarbetet ger dem också en bild av att det är svårt att hitta en bra balans till hur mycket barnet ska göras delaktigt. Socialsekreterarna anser att barnet ska få höras men när viktiga beslut ska tas menar de att det är viktigt att inte lägga ett för stort ansvar på barnet då barnet i detta fall kan få för stor börda på sina axlar och känna sig otryggt.

Enligt Singer (2000) finns det två olika synsätt att se på barnet när deras behov synliggörs. Socialsekreterarna i denna undersökning verkar arbeta efter det behovsorienterade synsättet. Socialsekreterarna beskriver att de aktivt lyssnar på barnet samtidigt som de vill skydda barnet genom att själva fatta vissa beslut så att barnet inte får bära för stor börda. Kjerstin Bergman berättar att en teoretisk utgångspunkt i BBIC är att se på barnet som ett aktivt subjekt och inte ett bihang till föräldrarna. Materialet som finns i BBIC ger dock inga klara direktiv på hur aktivt barnet ska vara gentemot föräldrar och socialsekreterare. I barndomssociologin ses barnet som ett aktivt subjekt som agerar på egen hand (Dencik, 2001), detta synsätt på barnet finns också i det kompetensorienterade synsättet som Singer (2000) beskriver.

Efter införandet av BBIC är nu barnet delaktigt på flera olika nivåer. Socialsekreterarna beskriver att de nu, till skillnad mot tidigare, tar sig tid att lyssna på barnet och låter barnet själv uttrycka sig. I samtalet med barnet beskriver socialsekreterarna att det är viktigt att skapa en bra relation till barnet. De uttrycker att det finns mycket hemligheter i dessa familjer och det är därför viktigt med en bra relation för att få ett öppet samtal. I intervjuerna framkom det att det fanns en viss svårighet att hitta en bra balans med att göra barnet delaktigt i utredningsarbetet. Socialsekreterarna kan sägas göra barnet delaktigt enligt nivå ett, två och tre i Shiers delaktighetsmodell vilket betyder att de aktivt lyssnar på barnet, att barnet får stöd i att uttrycka sina åsikter och att hänsyn tas till barnens åsikter (Shier, 2001).

Det dilemma som socialsekreterarna beskrivit när det gäller att göra barnet delaktigt men att barnet inte ska få för stort ansvar är något som Sandbaek (2004) tar upp. Ett sätt för socialsekreterarna att lösa detta dilemma skulle kunna vara att förstärka barnets rättigheter inom familjen men att inte stärka rättigheterna för barnet som en självständig individ. På vilket sätt, eller till vilken grad barnet ska göras delaktigt och ses som ett aktivt subjekt enligt BBIC framkommer inte. Vad som framkommer är att socialsekreterarna ska synliggöra barnets åsikter i utredningen men vad som saknas är på vilket sätt detta ska ske. Som det ser ut idag blir barnet integrerat i utredningsprocessen med hjälp av BBIC men är sedan inte delaktig när beslut tas.

6.5 Samarbete och Samverkan

En strävan i utredningsarbetet är att skapa ett bra samarbete med barn och föräldrar. Ett nära samarbete grundad på öppenhet och tydlighet skapar goda förutsättningar för förändringsprocesser i familjen. Likaväl som brister hos föräldrar och barn ska dokumenteras så ska också deras resurser och förmågor beskrivas (Dahlberg & Forsell, 2006).

Socialsekreterarnas svåra dilemma, att hitta rätt balans i samarbetet med föräldrarna är något man kan läsa om i Andersson (1991). Barnavårdsarbete är något av socialsekreterarnas svåraste arbete, på samma gång som de ska se till att barnen får det skydd de behöver ska de stödja föräldrarna och visa respekt för deras självbestämmanderätt. Vid sidan av detta ska de inte dra sig för att medverka till att skilja barnen från föräldrarna och använda tvång om det är med hänsyn till barnets bästa.

Kjerstin Bergman menar att det finns ett behov av ett bättre samarbete med föräldrarna för socialsekreterarna i utredningsarbetet. När socialsekreterarna arbetar efter BBIC och använder triangeln som utgångspunkt så blir det ett bättre samarbete. Bergman har förstått att det finns ett behov från socialsekreterarna att bättre kunna möta föräldrarna och förklara vad en utredning ska innehålla. Socialsekreterarna har berättat för henne att triangeln är ett extra stort hjälpmedel när de möter föräldrar från andra länder som inte förstår språket så bra.

Flera av socialsekreterarna uttryckte att det kan vara svårt att samarbeta och samtala med barnet och föräldrarna eftersom de ville ha en bra relation både till barnet och till föräldrarna när de utreder. Socialsekreterarna ansåg att det var svårt att hitta denna balans, mellan att ta hänsyn till barnets bästa och skapa en bra relation med föräldrarna. Flera av socialsekreterarna ansåg att BBIC kan hjälpa till att skapa en bättre relation till både föräldrar och barn eftersom BBIC leder till fler samtal. Socialsekreterare E gav följande beskrivning på detta:

”Genom att använda BBIC blir det automatiskt så att vi behöver mer tid för att prata med eller observera barnet för att kunna få svar på alla BBIC-frågor, och detta gör att vi ger mer

tid för familjen. Man måste också samarbeta med föräldrarna för att få bra samtal. Vi har så otroligt stor makt som socialsekreterare, föräldrarna tror att vi har makt att omhänderta deras barn och det har vi också, detta dilemma måste man prata om i samtalet för att komma vidare med familjen.”

De fem socialsekreterarna ansåg att det finns ett behov av ett bättre samarbete med föräldrarna när de skriver barnavårdsutredningar och att BBIC är ett hjälpmedel att fylla detta behov. Det är framförallt triangeln som är till stor hjälp när de ska möta föräldrarna och förklara vad som ska finnas med i en utredning och vad barnet har för behov.

Socialsekreterarna vi intervjuat menar alltså att själva triangeln från BBIC har tillfört mycket i utredningsarbetet när det gäller samarbetet med föräldrarna. Det anser att de med hjälp av triangeln lättare kan beskriva för familjen vad en utredning är och vad den ska innehålla. Socialsekreterare B ger uttryck för detta genom att säga:

”Det har blivit lättare att beskriva för familjen vad en utredning är. Vi har märkt att triangeln är ett bra redskap i detta eftersom den är så visuell. Ju mer öppen vi kan vara desto mer blir familjen delaktig och med triangeln som redskap kan familjen i vissa fall se att det finns fördelar för dem själva att bli utredda.”

Socialsekreterare D har liknande åsikter:

”Triangeln är bra att ha med sig vid mötet med föräldrarna. Det blir att man sitter och pratar utifrån triangeln. Sen är det ju mycket svåra ord i triangeln, t.ex.: känslomässig beteendeutveckling och då är det viktigt att vi pratar om dessa ord. Man måste förklara dessa ord och prata om vad som går in här. Det tar lite tid att hitta den formen men triangeln är ett bra hjälpmedel och klienterna blir trygga och intresserade. Triangeln är också bra att ha med i bedömningen. Då ritar vi upp en triangel och ser om triangeln blir rätsidig eller inte. Ofta blir det ju kanske så att barnets behov överväger föräldrarnas förmåga och då blir ju triangeln skev. Det blir mycket tydligt när man ritar upp det på det sättet. Då ser man också vad nätverket kan göra och vad socialsekreterarna kan fylla för luckor. Triangeln finns sedan med hela tiden, även i uppföljningen.”

Kjerstin Bergman anser också att BBIC har blivit ett hjälpmedel i analysen, något hon förstått att socialsekreterarna tidigare saknat. Med BBIC kan socialsekreterarna enklare se och förklara för föräldrarna vilka behov som barnet inte får tillgodosedda och vilka luckor föräldrarna själva har i sin förmåga. Detta blir ett hjälpmedel för socialsekreterarna att samarbeta med föräldrarna och få dem att i högre grad att gå med på frivilliga insatser för barnet. Vidare har BBIC tillfört att socialsekreterarna redan tidigt i utredningsarbetet kan se vad det egna nätverket kring barnet kan göra.

Samarbetet inom den egna organisationen eller tillsammans med andra verksamheter är något som är utmärkande för det sociala arbetet. Socialsekreteraren behöver ha god självkänedom och förstå sin egen roll i arbetet med samarbetspartnerna (Socialstyrelsen, 2004a).

Utav de fem socialsekreterarna ansåg alla att det finns ett behov av bra samverkan mellan t.ex. dagis, skola och sjukvård när de skriver barnavårdsutredningar. Socialsekreterarna anser att de formulär som BBIC tillhandahåller och som man kan skicka ut till dagis och skolor är mycket bra och något som gör att samverkan blir bättre.

Socialsekreterarna behöver inte bara kunskaper i juridik och handläggning utan de behöver också ha en förmåga att kunna samtala och samarbeta med de berörda. Att kunna etablera och utveckla bärande relationer är grundläggande i detta arbete. Socialsekreteraren behöver kunna samtala, både med barnet och med de vuxna, med vårdnadshavare, med andra personer i barnets nätverk och med samarbetspartner. Samtalet kan vara av olika karaktär. Det kan vara av intervjuande slag; handläggaren utreder och ställer konkreta frågor om något som har hänt. Det kan vara informerande, då socialsekreteraren talar om vad som kommer att inträffa de närmaste veckorna. Samtalet kan även ha ett bearbetande eller behandlande syfte och vara ett stöd för en enskild person (Socialstyrelsen, 2004a).

Med hjälp av utvecklingsekologin kan vi dela in barnet och dess omgivning i fyra olika nivåer. I centrum finns mikronivån där vi hittar barnet och dess hemmiljö. Socialsekreterarna som skriver barnavårdsutredningar befinner sig i mesonivån och vad som sker i denna nivå har stor påverkan på barnet och dess hemmiljö. När socialsekreteraren skriver en barnavårdsutredning och sätter in insatser för barnet är det viktigt att se att barnet i sitt sammanhang. De människor som finns i barnets liv bildar tillsammans en helhet som påverkar barnets utveckling (Andersson, 1986). Efter införandet av BBIC träffar socialsekreterarna barnet mer aktivt vilket leder till att relationen mellan de olika närmiljöerna förbättrats och detta i sin tur leder till att barnet kan känna sig mer tryggt.

Socialsekreterarna i denna undersökning beskriver att de vill få med hela familjen när de har utredningssamtal och ha goda relationer med både barnet och föräldrarna för att det i slutändan ska bli så bra som möjligt för barnet. Att kunna ha en bra relation till föräldrarna samtidigt som de ska skydda barnet och verka för barnets bästa kan ibland upplevas som mycket svårt. Enligt Rasmusson (2006) prioriterar socialtjänstlagen familjen som enhet framför barnet som individ. Den helhetssyn på barnets situation som genomsyrar lagen innebär att barnets behov sammankopplas med föräldrarnas behov. Lagstiftarna tar ställning för att familjen som enhet är värd att skydda, i och med att man använder begreppet familj som en motpart till samhället istället för att dela upp begreppet i föräldrar och barn, vilka inte alltid har samma intressen (SOU 2000:38).

Socialsekreterarna beskriver att BBIC har varit en hjälp att komma vidare i samtalet med föräldrarna och på det sättet också få en bra relation med hela familjen. Enligt det utvecklingsekologiska synsättet är det samspelet och interaktionen mellan barnet och dess omgivning som påverkar barnets utveckling (Andersson, 1986). De personer som socialsekreterarna träffar från barnets mikronivå finns alla i barnets sammanhang och vad som händer i mötet mellan socialsekreteraren och dessa personer har stor påverkan på barnet. Socialsekreterarna beskriver att med BBIC:s triangeln som utgångspunkt i mötet med föräldrarna finns det en bra grund att starta upp ett samarbete på och något konkret att visa på vad en utredning innebär. Triangeln är något som socialsekreterarna kan visa för föräldrarna och använda som ett stöd när de ska förklara vad det finns för luckor i deras föräldraförmåga. Om socialsekreterarna här kan möta föräldrarna på bästa sätt och t.o.m. få deras förståelse till varför det vore bra att starta en utredning kan det vara början till ett bra samarbete som påverkar barnet positivt i sin hemmiljö. Barnet är inte bara en självständig individ utan också del av sin familj och samhället i stort. Förutom mikro och mesonivån som direkt påverkar barnet finns även exo och makronivån som indirekt påverkar barnet. När socialsekreteraren arbetar med barnavårdsutredningen samverkar hon inte bara med dagis och sjukvård utan har även kontakt med högre instanser såsom politiska nämndemän. Det beslut som tas på dessa nivåer är något som kan få stora konsekvenser för barnet och det är därför mycket positivt om BBIC kan ha tillfört en bättre samverkan för socialsekreteraren och de olika parterna.

6.6 Sammanfattning av resultat och analys

Överlag är våra informanter mycket positiva till BBIC som idé. Informanterna menar att det BBIC framförlallt tillfört är att fylla upp det tomrum som funnits länge både vad gäller riktlinjer kring utredningars genomförande, form och struktur samt kring hur barnen i utredningarna kan synliggöras som ett aktivt subjekt.

När det gäller det sociala arbetet som profession menar de intervjuade socialsekreterarna att BBIC tillfört en tyngd åt professionen eftersom utredningarna nu grundar sig på beprövad vetenskap. I en profession är det viktigt att ha något konkret att visa upp och att det finns kunskap som är specifik för professionen. Vad som framkommer i resultatet är att BBIC tillfört ett arbetssätt till socialsekreterarna där de kan arbeta mer enhetligt och detta i sin tur kan bygga en starkare profession.

Socialsekreterarna i denna undersökning värderar fungerandet av BBIC som ett utredningssystem mycket högt. I intervjuerna uttrycktes att BBIC borde läras ut redan på grundutbildningen för socionomerna. Något som är utmärkande i det sociala arbetet är att ha ett kritiskt förhållningssätt till de metoder och redskap som finns, att endast lära ut BBIC på grundutbildningen skulle kunna begränsa detta kritiska förhållningssätt.

I undersökningen framkommer att alla våra informanter anser att barnet synliggörs mer efter införandet av BBIC. Kjerstin Bergman talar också i termer om att barnet ska vara ett aktivt subjekt och inte ett bihang till föräldrarna. Socialsekreterarna berättade att det i tidigare utredningsarbete inte var en självklarhet att aktivt träffa barnet och lyfta fram barnets egen röst, något som förbättrats efter införandet av BBIC. Socialsekreterarna menar att barnet nu är mera delaktigt i utredningsarbetet tack vare BBIC men att det fortfarande är svårt att hitta en bra balans till att barnet ska vara delaktigt samtidigt som det inte ska bära för tungt ansvar.

I vårt resultat har vi sett att det finns flera olika grader av hur ett barn kan göras delaktigt och som det verkar arbetar socialsekreterarna i denna studie mest efter det behovsorienterade synsättet. BBIC vägleder socialsekreterarna med hjälp av de fastställda behovsområdena i vilken information som skall samlas in kring barnet men själva bedömningen av vilken grad av omsorgsbrist som föreligger eller prioriteringar av vilka av barnets behov som är viktigast att tillgodose ger inte BBIC svar på.

Informanterna i denna undersökning lyfter fram samarbete som ett begrepp som är mycket viktigt för att komma framåt i utredningsarbetet. Med triangeln som utgångspunkt i mötet med föräldrarna anses det att samarbetet blivit mycket bättre och något som gynnar barnets bästa. Att kunna samverka med andra parter är något som är viktigt i det sociala arbetet. Socialsekreterarna menar att BBIC inte tillfört utökade kontakter i utredningen, däremot att det är lättare i själva kontakten då de bättre vet vad det behöver ha reda på för att göra en bra utredning. Med hjälp av det utvecklingsekologiska synsättet ser vi att det är viktigt att se barnet i sitt sammanhang då alla miljöer runt ett barn tillsammans påverkar barnets utveckling. Vad som framkommer i resultatet är att BBIC tillfört ett ökat samarbete mellan de olika nivåerna som finns i utvecklingsekologin och en förbättrad samverkan.

7 Diskussion

Denna uppsats har behandlat BBIC, ett utredningssystem som ännu är i sin linda. Vi har lyssnat till fem socialsekreterare som har olika lång erfarenhet av att arbeta enligt BBIC samt en projektledare på Socialstyrelsen, den myndighet som tog initiativet till att införa BBIC i Sverige.

Den första tanke som slog oss när vi sammanställt intervjuerna med socialsekreterarna var att den bild de förmedlar av utredningssystemet BBIC är så samstämmig. BBIC:s grundläggande idéer verkar helt och hållet tillfredsställa socialsekreterarnas behov av teoretisk grund när det gäller att utreda barn men socialsekreterarna ger också uttryck för funderingar om BBIC-konceptet är genomförbart i sin helhet i förhållande till arbetsplatsernas tillgång till resurser och organisationsform.

När vi granskat resultaten ser vi att *tydlighet* är ett återkommande nyckelord och en gemensam nämnare i svaren på våra tre frågeställningar. I svaren på vår första frågeställning: "Kan BBIC tillföra något som tidigare har saknats och hjälpa till att åtgärda de brister som visat sig finnas i barnavårdsutredningar?" framkommer det att socialsekreterarna anser att BBIC har tillfört struktur till utredningsarbetet. BBIC har gett en tydlighet i och med att det ger en röd tråd i utredningen och att samma sorts information samlas in i alla utredningar. Behovstriangeln utgör en tydliggörande tankemodell för socialsekreterarna i och med att kopplingen mellan barnets behov och föräldrarnas förmåga att tillgodose behoven synliggörs. Att sambandet mellan föräldrarnas sätt att agera och barnets behov har blivit tydligt gör att socialsekreterarna också anser att samarbetet med föräldrarna underlättas. Att BBIC kan bidra till att åtgärda brister som har med struktur och enhetlighet att göra medverkar också till att rättssäkerheten gentemot barn och föräldrar ökar.

Vår andra frågeställning: "Kan BBIC medverka till att socialsekreterarna uppfattar att professionaliseringen av social barnavård har ökat?" besvaras med att tydligheten gentemot andra professioner har förstärkts. Med hjälp av BBIC arbetar socialsekreterarna enligt en vetenskaplig grund vilket gör att gränsen gentemot andra professioner stärks och det blir tydligt vad man sysslar med i socialt arbete. BBIC hjälper till att ringa in området för det komplexa sociala arbetet och särskilja det från andra yrkesområden.

Uppsatsens tredje frågeställning: "Framträder barnet som ett aktivt subjekt med hjälp av BBIC?" besvaras av våra informanter med att barnperspektivet har blivit tydligare. Barnet synliggörs i BBIC på ett bättre sätt än enligt tidigare sätt att utreda. Barnets åsikt har nu en egen plats i utredningsdokumentet och socialsekreterarna anstränger sig mer för att ha samtal med barnen. BBIC har tillfört ett stärkt barnperspektiv men det är oklart vilken nivå av delaktighet som barnen i utredningarna uppnått. Socialsekreterarna har olika infallsvinklar på hur mycket barnets åsikt skall styra och om det är önskvärt att barnet skall bli mer aktivt eftersom man ändå måste gå via föräldrarna för att nå barnet.

I granskningen av resultaten reflekterade vi över varför socialsekreterarna förhåller sig okritiska till den grund som BBIC vilar på. Informanterna finner t.ex. inga brister i de sju behovsområdena utan anser att BBIC beskriver barns alla behov samt att BBIC medverkar till att både barnet och dess familj lyftes upp på ett positivt sätt i utredningen. Detta tolkar vi som att socialsekreterarna helt och hållet anammar bilden av att BBIC:s behovsområden är universella och giltiga för alla barn som kan komma att utredas i svenska kommuner. I våra

intervjuer framkommer inga funderingar kring barndomen som en social konstruktion eller om barn kan anses ha olika behov beroende på t.ex. dess etniska och kulturella tillhörighet, könstillhörighet eller ursprungsfamiljens familjemönster. Att definitionen av vad som skall betecknas som barns rättigheter och behov är sammankopplat med vilken tid och kultur man lever i är något som konstateras av forskare som Wiklund (2006) och Sundell & Egelund (2001). Diskussionen kring att begreppsdefinitioner är föränderliga lyser med sin frånvaro i våra intervjuer, men ligger kanske på en högre nivå än vad vi kunnat uppnå med den intervjuguide vi skapat.

Rasmusson (2004b) argumenterar för att ”delaktighet” borde utgöra ett eget behovsområde för att förtydliga att barnet skall ha möjlighet att vara ett aktivt subjekt i utredningen. I våra intervjuer resonerar socialsekreterarna kring den svåra balansgång som det innebär att ta hänsyn till att barnet både är ett eget, aktivt subjekt och att barnet står i ett beroendeförhållande till sina föräldrar. Denna diskussion är viktig att hålla vid liv då vi anser att det inte finns några enkla svar på i vilken grad ett barn bör vara delaktigt i en utredning. Ett barn bör inte axlas ett ansvar för att besvara frågor vars följderna de inte har förmåga att förutse konsekvenserna av. Något som våra informanter betonar är att samarbetet med föräldrarna förbättrats. Detta tror vi kan leda till indirekta positiva effekter för barnet som t.ex. att föräldrar i högre grad tar emot frivilliga insatser vilket gynnar barnet.

Något annat som framkommit i intervjuerna är att ingen av de fem socialsekreterarna hade utrett barn enligt någon specifik modell innan de började använda BBIC. När vi då tog del av den utvärdering som gjorts av ett annat utredningssystem, DUR, slogs vi av att den tillfredsställelse av att få tillgång till ett teoretiskt redskap som uttrycktes kring BBIC också fanns kring DUR. Detta fick våra tankar att gå till Socialstyrelsens rapporter kring kompetensutveckling och vilka kunskapsluckor som behöver fyllas inom social barnavård. Är socialsekreterarnas tillfredsställelse över BBIC ett uttryck för en så stor brist på kunskap och arbetsmodeller att man greppar tag i det första verktyg man får tillgång till, eller är det så att BBIC verkligen är ett komplett system för utredning av barn? Socialstyrelsen benämner det sociala arbetet som ”en profession som söker sin kunskap” och vi reflekterar med utgångspunkt från detta om BBIC är ett av många bidrag som behövs för att förändra den sociala barnavården till att verkligen sätta barnet i centrum?

Något som uppmärksammats både i våra intervjuer om BBIC och i utvärderingen av DUR-projektet är att det saknas IT-stöd för dokumentationen. Att inte utredningsformulären finns inlagda i datasystemet gör arbetet mer tidskrävande och praktiskt svårhanterligt vilket vi ser som ett stort hinder för att implementeringsprocessen skall kunna fortsätta. Att BBIC-systemet drivs på från fältet kan vara positivt i den meningen att det bygger på ett engagemang från socialsekreterarna själva. Vi anser dock att någon måste ta ansvar för de behov som uppstår i implementeringen, t.ex. i form av förändringar av organisationen, vilket måste komma från chefsnivå. Är man medveten om vilka organisatoriska förändringar som är nödvändiga för att genomföra BBIC på alla plan?

BBIC-konceptet i sig ger möjligheter att utföra en barnavårdsutredning i linje med lagens intentioner att ge barn medbestämmande, men det leder automatiskt inte till detta resultat. BBIC kan medverka till att förbättra utredningens form och innehåll men det krävs också kunskaper i hur man bemöter, hur man samtalar och på vilket sätt man synliggör barnets behov. BBIC grundar sig på teorier men detta faktum behöver inte innebära att socialsekreterarna tillägnat sig mer teoretisk kunskap. I detta återstår mycket att göra inom den sociala barnavården, där BBIC kan vara en utgångspunkt i diskussionen om hur man skall

utveckla professionen och hur man skall gå tillväga för att på bästa sätt ta hänsyn till barnets åsikt i utredningen.

Referenser

- Allwood, C-M. (2004) Perspektiv på kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, B-E. (1986) Utvecklingsekologi. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, G. (1991) Socialt arbete med små barn. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, G. Hollander, A. (1996) Den sociala barnvården. I. Andersson, G. Aronsson, K. Hessle, S. Hollander, A. Lundström, T (red). Barnet i den sociala barnvården. (pp 11-57). Stockholm: Liber AB.
- Dahlberg, C & Forsell, A. (2006) BBIC i praktiken – att knäcka koden. Lund: Studentlitteratur.
- Dellgran, P. Höjer, S. (2000) Kunskapsbildning, akademisering och professionalisering i socialt arbete. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.
- Dencik, L. (2001) Fremtidens barn - om postmodernisering og socialisering. I. Dencik, L. Schultz Jørgensen, P (red). Barn og Familie i det postmoderne samfund. (pp 19-44). Köpenhamn: Hans Reitzels Forlag.
- Egelund, T. Kvilhaug, A. Östberg, F (2001) Social barnavård – kunskap och professionalisering. CUS-skrift 2000:5. Socialstyrelsen.
- Fridh, B. och Norman, G., (2005) Att utreda när barn far illa. En handbok om barnvårdsutredningar i socialtjänsten. Växjö: Förlagshuset Gothia.
- Garbarino, J. (1992) Children in danger. San Fransisco: Jossey-Bass
- Garett, P-M (2003) "Mapping Child-Care Social Work in the Final Years of the Twentieth Century: A Critical response yo the Looking After Children´ System". I. British Journal of Social Work (pp 27-47).
- Hessle, S. Hur vet man när barn far illa? (1996) I. Andersson, G. Aronsson, K. Hessle, S. Hollander, A. Lundström, T (red). Barnet i den sociala barnvården. (pp 124-157) Stockholm: Liber AB.
- Hessle, S. (2003) Fokus på barn, familj och nätverk.- metodutveckling i den sociala barnvården. Stockholm: Gothia AB.
- Johnsson, L. Lindgren, H. (1999) Yrkesroll och professionalitet. I. Bernler, G. (red) Psykosocialt arbete: idéer och metoder. Stockholm: Natur och kultur.
- Kvale, S. (1997) Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, L. (2005) DUR-projektet i Göteborgs stad. Utvärderingens slutrapport. FoU i Väst.

- Larsson, S. Lilja, J. Mannheimer, K. (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Meeuwisse, A. Sunesson, S. Swärd, H. (2000) *Socialt arbete - en grundbok*. Stockholm: Natur och kultur.
- Meeuwisse, A. Swärd, H. (2004) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Månsson, S-A (2000) *Kunskapsutveckling inom socialtjänsten och den akademiska forskningen – drar vi åt samma håll? I. Socionomen 2000:8*.
- Olsson, H. Sörensen, S (2007) *Forskningsprocessen – kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber AB.
- Pettersson, U. (1981) *Socialt arbete och professionaliseringen. I. (red) Lindholm, K. Askeland, K. Vad är socialt arbete?* Stockholm: Publica.
- Pettersson, U. (2001) *Socialt arbete, politik och professionalisering*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Qvortrup, Jens (1994). *Childhood Matters: An Introduction. I Qvortrup, J, Bardy, M., Sgritta, G. Wintersberger, E (red). Social Theory, Practice and Policies*. Aldershot: Avebury.
- Rasmusson, B., Hyvönen, U & Mellberg, L.(2004a) *Utvärderingsmöten i BBIC: en studie om barns delaktighet och medbestämmande*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Rasmusson, B. (2004b) *Barnavårdsutredningar på nya grunder. Meddelanden från Socialhögskolan 2004:1*.
- Rasmusson, B. (2006) *Barnperspektiv i den sociala barnvården. Projekt kunskapsbaserad socialtjänst*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Sandbaek, M. (2004) *Klientbarn som kompetente og sårbare aktører. I. Små barn – Stora bekymmer? (pp 12-19). Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (red). Stockholm: Prospect Communication AB*.
- Shier, H. (2001) *Pathways to Participation: openings, opportunities and obligations. I. Children & Society, 15, (pp 107-117)*.
- Singer, A. (2000) *Föräldraskap i rättslig belysning*. Uppsala: Iustus.
- Socialstyrelsen (2000). *Dartingtonprojektet. En försöksverksamhet för att stärka och utveckla familjevården. (SoS-rapport 2000:2)*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2004a). *Socialt arbete med barn och unga i utsatta situationer. Förslag till kompetensbeskrivningar. Art.nr:2004-110-5*.
- Socialstyrelsen (2004b). *För en kunskapsbaserad socialtjänst. Redovisning av ett regeringsuppdrag åren 2001-2003. Slutrapport*.

Socialstyrelsen (2006a) Grundbok – Barns behov i centrum, art.nr: 2006-110-7.

Socialstyrelsen (2006b) Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, art.nr: 2006-101-4.

SOU 1994:139. Ny socialtjänstlag. Socialdepartementet: Kommittén välfärdsbokslut.

SOU 2000:38. Välfärd, vård och omsorg. Socialdepartementet: Antologi från Kommittén välfärdsbokslut.

SOU 2001:72. Barnmisshandel - Att förebygga och åtgärda. Socialdepartementet: Kommittén välfärdsbokslut.

Sundell, K (2004) Social barnavård – omfattning, utredningar och utfall. I. Små barn – Stora bekymmer? (pp 20-28). Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (red). Stockholm: Prospect Communication AB.

Sundell, K., Egelund, T. (2001) Barnavårdsutredningar – en kunskapsöversikt. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Stockholm: Gothia AB.

Svenning, C. (2003) Metodboken. Eslöv: Lorentz Förlag.

Tengvald, K. (2001) Kunskapsutvecklingen av socialt arbete – för klienters bästa. I. Socionomen 2001:1.

Trost, J. (2005) Kvalitativa intervjuer. Lund: Studentlitteratur.

Varg, N. (2003) Perspektiv på kunskapsutveckling inom socialtjänsten. En antologi. Socialstyrelsen, art.nr: 2003-110-17.

Widerberg, K. (2002) Kvalitativ forskning i praktiken. Lund: Studentlitteratur.

Wiklund, Stefan. (2006). Den kommunala barnavården – om anmälningar, organisation och utfall. Rapport i socialt arbete nr 117, Stockholms universitet: Akademitryck.

Bilaga 1 Information om intervjuerna

Information om intervjuerna

- Till Er som ska bli intervjuade

Vi heter Birgitta och Johanna, två studenter från Socionomprogrammet – Göteborgs universitet. Vi ska skriva vår C-uppsats om utredningssystemet BBIC.

Vår uppsats kommer att grunda sig på intervjuer med socialsekreterare som arbetar med barnvårdsutredningar gällande barn 0 – 12 år och vi vill därför intervjua dig som arbetar inom en Barn och Familjeenhet. Du väljer plats för intervjun som uppskattningsvis tar en timme.

Inför intervjun är det viktigt för Dig att känna till följande:

- Inga personuppgifter kommer att nämnas i uppsatsen. Utomstående som läser kommer inte att kunna se vem som har sagt vad.
- Den färdiga uppsatsen kommer att bli en offentlig handling. Den kommer att läggas ut på Internet och vara lånbar på bibliotek.
- Du som bli intervjuad kan när som helst välja att helt avbryta intervjun eller undvika att svara på vissa frågor. Att delta är alltså helt frivilligt.

Som vi informerade vid telefonkontakten önskar vi att spela in intervjun med dig, dels därför att vi vill kunna fokusera på samtalens flyt och dels för att våra pennor arbetar alldeles för långsamt för att fånga in allt som sägs. Ingen annan än vi kommer att lyssna på ljudupptagningen. Så snart vi lyssnat igenom och antecknat färdigt kommer ljudupptagningen att förstöras. Givetvis är också inspelningen frivillig.

Tack för din medverkan!

Birgitta Aronsson
Johanna Kildén
Handledare: Mikaela Starke

Bilaga 2 Intervjuguide

Intervjuguide till socialsekreterarna.

TEMA 1 – Socialsekreterarnas bakgrund

1. Hur länge har du arbetat på Familjenheten?
2. Har du tidigare erfarenhet av arbete med barn?
3. Är nuvarande arbete med barn något du vill fortsätta arbeta med?

TEMA 2 – Arbetet med BBIC

1. Hur skulle du beskriva den teoretiska grunden för BBIC?
2. Anser du att BBIC har förändrat din arbetssituation?
3. Hur tycker du BBIC fungerar som verktyg i samtal med barn?
4. Hur tycker du BBIC fungerar som verktyg när du skriver barnavårdsutredningar?
5. Tycker du att BBIC:s behovsområden är täckande eller saknas det något?
6. Om du jämför med tidigare sätt att utreda, vilka för och nackdelar har BBIC?
7. Anser du att barnet har synliggjorts mer efter införandet av BBIC? (t.ex.: i relation till föräldrarna, i relation med skola, dagis osv.)
8. Finns det någon skillnad i din roll gentemot barnet efter införandet efter BBIC?
9. Har ni fått stöd i att införa BBIC på er enhet? (t.ex.: resurser i form av utbildning, extra anslag) I så fall från vem eller vilka?
10. Hade du önskat ett annorlunda sorts stöd i införandet av BBIC på er enhet?

Bilaga 3 Intervjuguide

Intervjuguide – Kjerstin Bergman, Socialstyrelsen

TEMA 1 – Intervjupersonens bakgrund

1. Vad kallas det uppdrag du haft inom Socialstyrelsen?
2. Vad består dina arbetsuppgifter av?

TEMA 2 – Arbetet med BBIC

1. På vilket sätt har du arbetat med BBIC?
2. Hur arbetar Socialstyrelsen med BBIC runt om i landet?
3. Hur ser du på införandet av BBIC i Sverige? Har det gått såsom tanken varit?
4. Vad är huvudsyftet med BBIC?
5. Tillför BBIC något som tidigare har saknats i utredningsarbetet?
6. BBIC har fått en del kritik för att det inte skriver något om barnets delaktighet. Hur ser du på detta?
7. Vad har socialkontoren i projektet fått för stöd i införandet av BBIC?
8. Hur kommer framtida stöd se ut för de socialkontor som söker licens för BBIC?
9. Finns det någon utvärdering på hur BBIC har fungerat?
10. Vad anser du vara den största fördelen respektive nackdelen med BBIC?
11. Hur ser arbetet med BBIC ut i andra länder?
12. Har det blivit någon förändring för socialsekreterarna i samarbetet med familjen?
13. Anser du att BBIC har lett till ett synliggörande av barnet?
14. Hur ser du på BBIC:s framtid?